

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA PEDAGOGIJU TE ETNOLOGIJU I KULTURNU ANTROPOLOGIJU

DIPLOMSKI RAD
ŠKOLA MLADIH „V SUNCU I SENCI“
Jedinstveni (interdisciplinarni) diplomski rad na dvopredmetnom diplomskom studiju
pedagogije & etnologije i kulturne antropologije

Student: Ivan Šikić

Mentor: dr. sc. Prof. Vlatko Previšić

Komentor: dr. sc. Prof. Branko Đaković

Zagreb, 2015.

Izjava

Izjavljujem pod punom moralnom odgovornošću, da sam diplomski rad izradio samostalno, formalnim obrazovanjem stečenim na Filozofskom fakultetu, no također služeći se i neformalnim te informalnim obrazovanjem, a služeći se navedenim izvorima podataka, uz stručno vodstvo mentora dr. sc. Prof. Vlatka Previšića i komentora, dr. sc. Prof. Branka Đakovića.

U Zagrebu, lipanj 2015.

Zahvale

Zahvaljujem se svojim mentorima dr. sc. Prof. Vlatku Previšiću i dr. sc. Prof. Branku Đakoviću na ukazanom povjerenju, stečenim znanjima, spoznajama i osobnog rasta za dobrobit budućih naraštaja te usmjeravanju ka cilju i vlastitom putu.

Zahvaljujem se DV I.B. mažuranić kao nosiocu Programa „Djeca u prirodi“ u Gradu Mladih, na uvidu u njihovu realizaciju prakse te literaturi za potrebe djece predškolske dobi.

Zahvaljujem se svojim divnim roditeljima koji su mi omogućili sva dosadašnja iskustva, vodili i usmjeravali me besprijeckorno na putu vlastite samospoznaje, a sa bezgraničnom količinom ljubavi i dalje to čine.

Sadržaj

• Sažetak	7
• Uvod	8
• Potreba i ideja Škole mladih ”V suncu i senci”	10
• Odgojno- obrazovni rad u Školi mladih „V suncu i senci”	14
• Cilj i zadaće Škole mladih „V suncu i senci“	14
• Specifične zadaće	15
• Strategije djelovanja	17
• Ustrojstvo Škole mladih	19
• Vrijeme održavanja Škole mladih	19
• Kadrovi	21
• Ravnatelj	21
• Voditelji Škole mladih- pedagog, etnolog i sociolog	21
• Zdravstveni voditelj	22
• Učitelji- voditelji	23
• Majstori Škole mladih	23
• Majstor izviđač	23
• Zborovođa	24
• Majstor vrtlar	24
• Majstor planinar	25
• Majstor lončar	25
• Majstor kinčaroš	26
• Majstor kipar	27
• Majstor kovač	27

• Majstor mlinar.....	27
• Majstor drvodjelja.....	28
• Majstor pčelar.....	28
• Filozof.....	29
• Povjesničar.....	29
• Supervizori Programa.....	30
• Prostorno- materijalni uvjeti Škole mladih.....	31
• Opravdanost upotrebe narodnog graditeljstva.....	31
• Prostorna rasprostranjenost i uredenost objekata.....	34
• Prirodno okruženje.....	35
• Okvirni prijedlog mogućih aktivnosti i sadržaja rada učenika.....	37
• Pripremne radnje u osnovnoj i srednjoj školi.....	37
• Dan dolaska/ nakon dolaska.....	38
• Kajkavsko narječje.....	38
• Poezija i proza.....	39
• Umijeće izgradnje suživota sa florom.....	41
• Upoznavanje i odrastanje sa faunom.....	42
• Voda- kraljica života.....	42
• Dan odlaska.....	42
• Sudjelovanje učenika.....	43
• Obveze i prava učenika.....	43
• Sigurnost i zaštita učenika.....	44
• Obveze učitelja- voditelja.....	45
• Praćenje i vrednovanje Škole mladih.....	46

• Stručno usavršavanje.....	46
• Mogućnosti izvedbe buduće Škole mladih „V suncu i senci“.....	47
• Prilozi.....	48
• Dnevnik rada voditelja i dokumentacija o ostvarenju plana rada.....	48
• Smještaj skupina po zaselcima.....	49
• Evaluacijski upitnik Škole mladih „V suncu i senci“.....	50
• Zaključak.....	51
• Literatura.....	52

Sažetak

„Održivi razvitak ostvaruje ravnotežu između zahtjeva za unapređivanjem kakvoće života..., ostvarivanjem socijalne dobrobiti i mira za sve ... te zahtjeva za očuvanjem sastavnica okoliša kao prirodnog dobra o kojima ovise i sadašnja i buduće generacije. Poštivanje načela demokracije, ravnopravnosti spolova, socijalne pravde i solidarnosti, zakonitosti, poštivanje prava čovjeka te očuvanje prirodnih dobara, kulturne baštine i čovjekova okoliša pridonose očuvanju Zemlje za održavanje života u svoj svojoj raznolikosti. Na taj se način održivi razvitak ostvaruje kroz dinamično gospodarstvo s punom zaposlenošću, ekonomsku, socijalnu i teritorijalnu koheziju, visok stupanj obrazovanosti građana, visok stupanj zaštite zdravlja i očuvanje okoliša.“

Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske, veljača 2009.

Škola mladih „V suncu i senci“ u Adamovcu, pružila bi kvalitetne uvjete za višednevni organizirani boravak učenika osnovnih škola Grada Zagreba pa i šire, a u sklopu i nadogradnju osnovnoškolskog kurikulumu unutar prirodnog, zdravog, sigurnog i tradicijskog okruženja. Škola mladih bila bi koncipirana na način da učenici u neposrednom kontaktu s prirodom, aktivnim istraživanjem i učenjem u suradnji s drugom djecom i odraslima, steknu vrijedna iskustva, znanja i vještine, razviju pozitivne emocije i stavove usmjerene na etički i ekološki način ponašanja i življenja u zajednici. Odgoj i obrazovanje djece za okoliš i održivi razvoj jedan je od primarnih nacionalnih zaštitnih i preventivnih programa i zato je integralni dio odgojno- obrazovnog programa za učenike osnovnoškolske dobi. Njegovo utemeljenje nalazimo u svim zakonskim i programskim dokumentima osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja (Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnim i srednjim školama, Konvencija o pravima djeteta i Nacionalni program odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo). Škola mladih svojim pristupom, strategijom i načinom provedbe, praćenja i vrednovanja omogućuje provedbu HNOS-a i razvija ga u prvom i temeljnom dijelu vertikalne odgojno obrazovnog sustava, što je opravdano i neupitno s obzirom na suvremena teorijska i stručna znanja o važnosti početka svih odgojno obrazovnih poticaja i podrške u cjelovitom razvoju djeteta, tj. učenika.

Uvod

Pred vama se nalazi pokušaj određivanja jedinstvene i nediferencirane Škole mladih unutar nastavnog plana i rada osnovnih škola, koji bi po svojoj kvalifikaciji i namjeni ulazio u obvezu za sve učenike podjednako. Škola mladih „V suncu i senci“ po sadržaju i po formi, ali i po vremenskom trajanju u punom smislu je raznolika te potpuno osvježanje u školskoj praksi. Time će se u budućnosti kompenzirati, donekle, sve individualne želje, slobodne aktivnosti te potreba za bezbrižnim ispunjavanjem gotovo svakog učenikovog htijenja i nastojanja da se iskaže, koji u redovnoj nastavi ne mogu iz više razloga doći do izražaja. Cijeli taj proces, dopunski i slobodni rad, rekli bismo, nadopunjava osnovno školski kurikulum te se na praktičnom polju stvaranja i budućoj društvenoj potrebi ističe i reproducira svoju svrhovitost.

Škola mladih „V suncu i senci“ zamišljena je na području Adamovca (selo unutar GČ Sesvete), a prostirala bi se na 7 kvadratnih kilometara. Sastojala bi se od dva dijela: šume i livada, kojeg presijeca potok Glavničica. Na dijelu, na kojem su trenutno livade, restauriralo bi se i nadogradilo, stotinjak tradicionalnih kuća, koje u ovom dijelu Sesevskog prigorja još uvijek posjeduju njihovi stanovnici. Ono što želim istaknuti jest da bi se te kuće obnovile u male obiteljske muzeje, ali tako što bi se preselile, sa svog „in situ“ mjesta i ukomponirale u suvremeni arhitektonski, planski osmišljen prostor na području Polane (lokalni naziv za dolinu budućeg prostora Škole mladih). Takvo mjesto poslužilo bi i za alternativno sakupljanje znanja u potpunom skladu sa prirodom udahnujući pritom pedagogiji značenje povijesnog stvaralaštva i filozofije života. Na ovaj način rekonceptualizirajući u humanistički izvor spoznaja o samom čovjeku. Škola mladih „V suncu i senci“ u Adamovcu je praktična, bez suvremene tehnike, osim za to predviđenom prostoru, prvenstveno za ravnatelja, voditelje, majstore te ostalo osoblje i stručne timove Škole mladih, ali i razrednike (učitelje-voditelje), profesore te vanjske suradnike.

Prednosti takvog mjesta jesu blizina samog grada, koje je okruženo prirodom. Metropoli bi osigurali i omogućili pravilan i vitalan razvitak djece, koja su gotovo zaboravila doticaj sa prirodom, doticaj sa florom i faunom. Doprinijeli bi boljem razvoju raznih vještina kod učenika koje bi nadopunile obrazovni sistem u strukturiranom školskom nastavnom programu. Hiže (kajkavski naziv za kuću), ne bi nužno morale biti kopija i restauracija tradicionalnih prigrorskih hiža, no jedan dio svakako. Veliki dio hiža prepustilo bi se struci, arhitektima prvenstveno, da iskuju i naprave hiže koje su potpuno u skladu sa okolišem, a zadovoljavaju sve potrebe suvremenog čovjeka i daju naravno potpunu dozu komfora i

estetike. Ovo odgojno- obrazovno mjesto prostorno, bilo bi raštrkanog tipa, sa arhitektonski prihvatljivim trgovima, koja bi služila kao mjesta interaktivne komunikacije i orijentacije između voditelja i učenika. Hiže bi osim na livadama, bile smještene i unutar šumovitog brijega koji se nadvilo nad ovu „Domjanićevu“ dolinu (Polanu). Naime, u ovoj dolini, rodio se hrvatski kajkavski pjesnik dr. Dragutin pl M. Domjanić. Osim ovog prirodnog i okolišu normalnog odvijanja života, unutar učenja zagrebačke djece uvele bi se lokalne, žive i istinite događajnice, radnje, kao i ljudi koji bi svjedočili svojim životnim iskustvima te prezentirali ova tradicijska znanja ovog dijela prigorja i grada. Uz pjesnika, na ovim područjima, nalaze se najstarije župe, mnogobrojne rimske ville rustice, zakopani grad iz doba Helena na obližnjem Kuzelinu, društvo koje već šest generacija gaji umijeće sviranja na farkaš tamburama, planinarska društva, lovačka društva, kulturno umjetnička društva, domaći proizvodi, ručna obrada zemlje, nekoliko drvenih mlinova, a priroda i kultura ljudi, ovdje, još uvijek surađuju. Ovakva znanja i kulturu trebamo pružiti i približiti djeci, odnosno našim budućim učenicima i mladima na uvid. Obronci su šumoviti, prisutni su izvori vode, ima šumskih i domaćih životinja, biljaka, sezonskih plodova. Kleti, manji vinski podrumi, Aqua centar, društvenih domova, za stariju djecu, ali i sve ostale sudionike značilo bi da mogu slobodno iskusiti život na selu, te povezanost mještana sela, unutar udruga i domova, koji su služili i služe, javnim svakodnevnim okupljanjima. Ljudi su to, koji vole raditi zajedno i kreirati svoju budućnost, zajedno, kao vrlo homogena cjelina. “Škola mladih” podrazumijeva učenja i poučavanja prvenstveno vještina, a od učenika se očekuje svladavanje različitih zadaća, kroz radionice.

Škola mladih “V suncu i senci” bila bi sastavni dio odgojno- obrazovnog procesa radi boljeg međusobnog upoznavanja učenika i učitelja odnosno profesora i drugih voditelja, i to u prigodama koje često nisu uobičajene jer se događaju izvan redovne nastave i školskog ambijenta, a odvijaju se prilikom opuštenih i pozitivnih atmosfera. Važna je dobra organizacija za Školu mladih, kako bi se učenicima pružilo višestruko zadovoljstvo i prigoda za stjecanje novih znanja, iskustava i snalaženja u mnogim okolnostima izvan matične škole i roditeljskog doma. Organizacija i provedba nastave izvan razreda, zahtijeva od budućih razrednika-voditelja, poznavanje odredaba određenih propisa i akata škole, izradu odgovarajuće dokumentacije, iskustvo s roditeljima, spremnosti učenika.

Potreba i ideja Škole mladih „V suncu i senci“

Odgoj i obrazovanje djece za okoliš i održivi razvoj jedan je od primarnih nacionalnih zaštitnih i preventivnih programa i zato je integralni dio odgojno- obrazovnog programa za djecu osnovnoškolske dobi. Njegovo utemeljenje nalazimo u svim zakonskim i programskim dokumentima osnovnoškolskog i srednjoškolskog odgoja i obrazovanja (Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, Državni pedagoški standardi, Pravilnik o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju, Konvencija o pravima djeteta, Nacionalni program odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo, Nacionalni kurikulum). Uz ove nacionalne dokumente odgoj i obrazovanje za održivi razvoj dobili su visoki prioritet dokumentom Europske gospodarske komisije i Odbora za politiku zaštite okoliša pod nazivom Strategija obrazovanja za održivi razvoj (Vilnius, 17.- 18. ožujka 2005.) te UNESCO- vim dokumentom Desetljeće obrazovanja za održivi razvoj, 2005.- 2014.

Škola mladih svojim pristupom, strategijom i načinom provedbe, praćenja i vrednovanja omogućuje provedbu HNOS-a i razvija ga u prvom i temeljnom dijelu vertikale odgojno obrazovnog sustava, što je opravdano i neupitno s obzirom na suvremena teorijska i stručna znanja o važnosti početka svih odgojno obrazovnih poticaja i podrške u razvoju djeteta.

Škola mladih „V suncu i senci“ je oblik izvanučioničke nastave koji obuhvaća zajednički odlazak učenika i razrednika (učitelja- voditelja) u mjesto Adamovec, u kojem bi se nalazila Škola mladih, te obuhvaćala višednevni boravak radi posjeta prirodnim, kulturnim, povijesnim, sportskim i tehničkim središtima koje posjeduje ili se nalazi u okruženju Škole mladih, a u svrhu ispunjavanja određenih odgojno- obrazovnih ciljeva i zadaća. To je, u odnosu na redovito učenje u školi (s obzirom na mjesto, didaktičku organizaciju, izvore znanja, ulogu učenika u nastavi), svojevrsno „izbivanje“, iz uobičajenih tijekova u noven- nesvakidašnje načine učenja i poučavanja. Iako je učenje i poučavanje u okviru Škole mladih, za same učenike, prirodnije, jer je oslobođeno didaktičke uniformiranosti, Škola mladih je, ipak, određeno odstupanje od redovitog školskog plana i programa nastave. Zbog toga je sudjelovanje u Školi mladih, za učenike, ali i za učitelje, „osvježanje“, kako zbog neposrednog doživljaja u susretu s prirodnim izvorima znanja, tako i zbog bitno promijenjenih odnosa u didaktičkim strategijama.

Interdisciplinarni pristup omogućavao bi uspješnije rješavanje zajedničkih problema, prigodom proučavanja životnih zajednica ili objekata, jer bi se tome prilazilo s različitih aspekata (bioloških, kemijskih, geografskih, fizikalnih, literarnih, novinarskih, likovnih i dr.).

Također učenici Škole mladih učili bi u neposrednoj stvarnosti. Kvalitete koje bi se isticale kod učenika jesu one koje bi odrađivali u obliku dužnosti higijeničara, redara, vođiča, opskrbljivača, čuvara oruđa, grupovođa, zapisničara i sl., koje ujedno pridonose formiranju radnih navika i odgovornosti u radu. „Nastava“ Škole mladih „V suncu i senci“, izvodila bi se u potpuno subjektivnom okruženju bez obzira na način izvedbe, iz razloga što je danas u potpunosti onemogućen uvid (s obzirom na prostor- gradovi i sela, koji su postali vrlo identični), u neposredne izvore znanja i takozvane posebne didaktičke strategije, da bi se uspjela ostvariti i dogoditi barem djelomice objektivna okolnost tj. stvarnost. Naime, danas sa sigurnošću možemo reći kako su nam hitno potrebite cjeline, mjesta, krajolici koji će ispunjavati ne samo izvanškolsku nastavu već i usmjeravati nove naraštaje na zdravo odrastanje.

Plan rada Škole mladih treba dobre pripreme radnje u koje treba uključiti kvalitetne stručnjake. Prije svega potrebno je da razrednici (učitelji- voditelji) u suradnji s učenicima detaljno planiraju plan rada. Planom rada unaprijed bi se odredili ciljevi, zadaće, obveze, zatim etape rada u toku izvođenja plana rada, osnovna pitanja za razgovor učenika i razrednika- voditelja sa voditeljima i majstorima Škole, tehnika prikupljanja podataka i drugog materijala, individualna i grupna zaduženja učenika, kao i niz drugih tehničkih pojedinosti. Tek prema utvrđenom detaljnom planu i izvršenim tehničkim priprema grupa bi bila spremna za polazak u Školu mladih. Nakon što uspješnijeg boravka u Školi mladih, slijedi zaključni rad. Učitelj- voditelj sumira ono što su učenici naučili za vrijeme boravka u Školi mladih, ocjenjuje rad i vladanje pojedinih učenika ili učeničkih grupa i prema potrebi zadaje učenicima dopunski rad. Škola mladih bi oživila nastavni proces, razvila radoznalost i aktivnost učenika, ona bi omogućila u najvećoj mjeri ostvarivanje principa zornosti, povećavala interes za nastavne predmete, razvijala sposobnost promatranja, njome bi se upoznala domovina i njezina privredna, kulturna i društvena postignuća. S druge strane, Škola mladih pružila bi učiteljima- voditeljima mogućnost za proučavanje ponašanja učenika. Svaki plan rada treba dobro organizirati i ograničiti na određene zadatke koji se mogu potpuno izvršiti u granicama planiranog vremena. I to na način da se u njima ostvaruju raznovrsni sadržaji, sa najučestalijim učenjem u neposrednoj stvarnosti u okviru posjete kulturnim i povijesnim spomenicima, proizvodnim pogonima, poljoprivrednim i šumskim površinama i drugim značajnim mjestima gdje su relevantni izvori znanja, te sudjelovanjem na satovima pomno uređenih, organiziranih, vođenih i promišljenih radionica, pripremljenih samo za potrebe naših budućih učenika. Također sudjelovanje u športskim i drugim natjecanjima koja

su interesantna za većinu učenika s obzirom na njihovu dob. Druženje u slobodno vrijeme (organizirano ili po vlastitom izboru učenika). Rekreacija na sportskim terenima i u prirodi. Razonoda u slobodno vrijeme prema izboru učesnika. Upravo u slobodnim aktivnostima, koje nudi Škola mladih u Adamovcu, moguće je njegovati pozitivan, odgojno- obrazovni, pedagoško i idejno- političko te društveno- koristan život i rad mladih ljudi. No također, upravo kako ćemo u nastavku uvidjeti, Škola mladih uz slobodne aktivnosti bi svoje ciljeve postizala na način da mladi upoznaju ekonomsku stranu proizvodnje i osnovne elemente racionalne organizacije proizvodnog rada na tradicionalan način, ostavljen od generacija i generacija naših predaka, a sam temelj jest osluškivanje bila prirode i spajanje sa njezinim tokovima, kroz kulturu srca i učenja vlastita naroda. Sa kulturom srca, gotovo zaboravljenom narodnom kulturom, naučiti mlade kako živjeti sa prirodom, oživotvoriti običaje koji su potekli iz prirode, urediti međuljudske odnose potreba, htijenja i životnih namjera, te prožimati prostor Škole mladih „V suncu i senci“ poezijom, pjesmom, plesom i glazbom, njezine buduće djece i učenika.

Prije sedam godina, sasvim slučajno, razvila se ideja da bi nas nekoliko prijatelja mogli obližnji mlin popraviti i osposobiti. Od tog vremena, do današnjeg dana trebalo bi mi isto toliko vremena da bih vam dočarao svoj put o ideji koja će zaživjeti zasigurno. Zato, ću pokušati biti što kraći i privući vas sve u moj potpuno iskreni i dječjački san. Naime u proteklih sedam godina, smiješnog i gotovo uzaludnog, pokušaja da sami pokrenemo vodenicu naše prijateljstvo se raspalo. Jedan se oženio, drugi dvadeset i četiri sata radi, treći noćima svira, ja sam upisao FFZG. U narednom periodu, kada je pokrenuta i inicijativa, osnovali smo i pokrenuli kulturno- umjetničko društvo „Dragutin Domjanić“ Adamovec. Osim što okuplja stotinjak članova, kroz folklorne, tamburaške, zborske, dramske sekcije, glavni smo pokretači kulturno- obrazovno- zabavnog načina života u svojoj zajednici. Unutar cijele te mašinerije ljudstva i sustava funkcioniranja izronila mi je ideja o spomenu na mog susjeda koji je rođen u Adamovcu, Hrvatskog kajkavskog pjesnika Dragutina Domjanića i to kroz projekt Škole mladih „V suncu i senci“. Dakle sama ideja, nastala je prije odluke da upišem Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, no jedino što sam osjećao, tada, jest, da za ove moje misli mora čuti što više ljudi, koji bi mi mogli pomoći i iste materijalizirati te na vidjelo iznjedrili. U meni je proključala silna energija i vizija mogućnosti ostvarenja vlastitog sna. Naravno svjestan sam realne situacije i okruženja u kojem živimo, no ukoliko ova radnja bude uspješno obranjena, vjerujem, da će se pronaći vremena i prostora te materijalnih sredstava, ljudstva te barem malo zainteresiranosti za izgradnju i ustoličenje ovakve Škole.

Kroz petogodišnji period studija i ulogu studenta, davao sam sve od sebe i pokušavao kolegama, profesorima i prijateljima probuditi zanimanje ne za samo ovo moje selo, već i za njihova sela, jer to su utvrde, kolijevke postojanja, tamo žive snove, životi, vrijeme i najljepši dani. U tim selima se pronalaze ljubavi, sreća, veselje, ali i tuge, boli i sve ono što život nosi. Na kraju, kada bismo uspjeli na ovaj ili onaj način ostavili svom selu, komadić sebe, Hrvatskoj, Europi i Svijetu podarili bismo rješavanje vječnog problema. Problema ne razumijevanja i ne shvaćanja među svim ljudima. Smatram da, sada, ovim radom, svojim srcem, svojom kulturom i mladošću, utječemo na ove probleme. Mijenjamo se, kako mijenjamo svoju okolinu i svoje bližnje, svoje sumještane, a kada ostarimo, nadam se da ćemo biti na veliku pomoć onima koji tek dolaze na Svijet, u Europu, u Hrvatsku u naša sela, u naše hiže, kao naši, pra, pra unci.

Odgajno- obrazovni rad u Školi mladih „V suncu i senci”

Cilj i zadaće Škole mladih „V suncu i senci“

Škola mladih „V suncu i senci“ bila bi usmjerena na zadovoljavanje raznolikih potreba i interesa učenika, cjelovitog pristupa učeniku kao osobi, te ostvarivanju njegovih prava na aktivnu participaciju i sudjelovanje u sigurnom, poticajnom okruženju, koje bi mu omogućavala ugodno, proaktivno i zabavno učenje i stjecanje pozitivnih iskustava.

Budući da je Škola mladih „V suncu i senci“ u Adamovcu, samo polazište buduće nadogradnje unutar prakse i teorije, ciljevi i zadaće biti će iskorišteni od nekih ranijih polazišta te nastavnih planova i programa, prvenstveno u Republici Hrvatskoj. Pa je tako, zasigurno, jedan od temeljnih ciljeva odgoja i obrazovanja ove Škole: *„Učenike osposobiti za razumijevanje i otkrivanje svijeta u kojem žive, razumijevanje prošlosti i sadašnjosti u svijetu prirode i društva, čovjekovom odnosu prema prirodi i društvu, ljudskom stvaralaštvu, materijalnim i duhovnim vrijednostima, te međuljudskim odnosima“* (MZOŠ, 2006:10). Uz ovaj cilj u obzir ćemo uzeti i sljedeću zadaću naše Škole mladih: *„Zadaća škole je osmišljavati i unositi sadržaje za ostvarivanje odgoja i obrazovanja za održivi razvoj“* (MZOŠ, 2006:10).

Škola mladih u užem smislu odgoja i obrazovanja učenika prvenstveno za okoliš i održivi razvoj razvio bi ekološku osjetljivost učenika i njihovu spremnost na praktično djelovanje. *Također potrebno je voditi brigu i imati na umu da su nam učestalo takozvani „dobri“ učenici i „odlični“ đaci u centru našeg interesa; njima se nastoji pokloniti najveća pažnja i trud. Što se događa sa učenicima koji u nastavi ne postižu tako briljantne uspjehe, koji u nekim područjima, više ili manje, zaostaju? (Previšić 1987:28)* Upravo ova Škola i njezine slobodne aktivnosti, pružaju priliku da se i oni dokažu, da potvrde svoju ličnost, da se afirmiraju unutar grupe, kao prirodni vođe. Ta djeca bi iskusila i iskoristila te prakticirala velike mogućnosti empatije, pomaganja, organizacijskih sposobnosti te se kasnije zasigurno afirmirala u razredu, grupi i matičnoj školi. Na to upravo ukazuju suvremeni sociolozi, psiholozi, posebice psihopatolozi, i to iz razloga društvenog nesnalaženja pojedinaca i sklonosti njihovu delikventnom ponašanju. Motiv socijalnog potvrđivanja primarna je potreba svakog čovjeka. Vodeći računa o individualnim osobinama ličnosti, slobodne aktivnosti imaju rijetku priliku da se podjednako brinu o svim učenicima, bez obzira na razlike, ove ili one naravi, koje ih inače razlučuju, a nerijetko i neprihvatljivo diskriminiraju. Slično je i s naprednim i darovitim učenicima, jer bavljenje „boljim prosjekom“ zapostavlja i njihove

izrazite mogućnosti i veće sposobnosti. A i njima bi upravo aktivnosti omogućene u Školi mladih trebale biti mjesto potpunog iskazivanja. Jedan od zadataka ove Škole jest usmjeravati, učiti i naročito navikavati učenike na sadržajno provođenje slobodnog vremena unutar kulture srca. Taj zadatak proistječe i iz cilja našeg odgoja, koji se operacionalizira pripremanjem učenika, ali i odraslih za društveni život (samoupravljanje), slobodno vrijeme unutar kulture srca.

Koje su to specifične zadaće unutar okvirnog odgojno- obrazovnog procesa Škole mladih „V suncu i senci“?

- populariziranje, razvoj i unapređenje odgojno- obrazovno- kulturno- tradicijskih djelatnosti kod mladih u Gradu Zagrebu, a i šire,
- poticanje radoznalosti i interesa učenika za prirodno okruženje, razvijanje oduševljenja i divljenja otkrivanjem zanimljivosti, neobičnosti, raznolikosti i ljepote,
- omogućavanje opažanja i doživljavanje prirodnih pojava (sunce, vjetar, kiša, snijeg, magla, mraz...), vremenskih mijena (godišnja doba) i životnih zajednica (flora i fauna), razvijanje spoznaje o osnovnim životnim procesima (rađanje, rast, razmnožavanje, umiranje) i životnim uvjetima (voda, zrak, svjetlo, tlo),
- razvijanje spoznaje učenika o međusobnoj povezanosti žive i nežive prirode, ovisnosti raznolikih životnih zajednica, a osobito čovjeka i prirode, osvještavanje opasnosti od zagađenja okoliša i mogućnosti za njegovo očuvanje i unapređenje,
- osiguravanje neposrednog i aktivnog odnosa učenika s prirodnim okruženjem radi stjecanja znanja i iskustva, razvijanje sposobnosti rješavanja konkretnih problema u suradnji s drugim učenicima i odraslima,
- podržavanje razvoja pozitivnih emocija i stavova, osvještavanje vlastitih sposobnosti i potencijala za čuvanje, njegovanje i unapređivanje prirode, stvaranje navika ekološkog ponašanja i ciljanog djelovanja na rješavanju aktualne problematike u neposrednom životnom okolišu,
- razvijanje suosjećajnosti kao pretpostavke za bolje razumijevanje, ponašanje, odlučivanje i djelovanje,
- razvijanje vještina samostalnog djelovanja, prepoznavanja opasnosti i samozaštite učenika,
- razvijanje kulture javnog nastupa, govorne kulture, kulture pjevačkog nastupa, očuvanje tradicije kroz ples i pjesmu,
- poticanje zdravog natjecateljskog duha,

- udovoljavanje potrebama mladih za kvalitetnom zabavom kulturno- muzičkog karaktera,
- spoj tradicionalnih i suvremenih vrijednosti kroz ples, pjesmu i govor,
- afirmacija odgojno- obrazovno- kulturno- tradicijskog sustava školovanja, kao brenda Grada Zagreba i Republike Hrvatske.

Strategije djelovanja

Humanistički, razvojni, integralni pristup, te strategija obrazovanja za održivi razvoj, su temelji na kojima se zasniva Škola mladih, koji omogućava planiranje cijelog integriranog kurikulumu.

Škola mladih bila bi usmjerena na zadovoljavanje prava (sigurnost i zdravlje, razvoj, izbor i sudjelovanje te zaštitu) i potreba učenika; ljubavi (razvoj osjećaja pripadnosti skupini, prijateljstva, brižnosti za druge, međusobnog pomaganja...), moći (važnost i vrijednost svakog učenika, priznanje za učinjeno, samostalnost, kompetencija i kooperacija...), zabavom (radost i uživanje u igri i druženju, otkrivanje vedre strane života, optimistički pogled na svijet...) i slobodom (izbora aktivnosti, načina igre, učenja i stvaranja, neovisnost...).

Različitim vrstama djelatnosti podržavala bi se cjelovitost učenikovog razvoja. Istraživačko- spoznajne aktivnosti usmjerene su na neposredno doživljavanje i istraživanje prirode i prikupljanje informacija iz različitih izvora i medija radi boljeg učenikovog razumijevanja svijeta i života. Umjetničko- stvaralačke aktivnosti polaze od učenikovog doživljavanja prirodnih čuda i ljepota u neposrednoj stvarnosti i umjetničkim djelima do ekspresije tih doživljaja kroz različite oblike izražavanja i stvaranja, posebice uz uporabu ekoprihvatljivih sredstava i materijala. Životno- praktične i radne aktivnosti orijentirane su na zadovoljavanje osobnih i zajedničkih potreba u vrijeme boravka učenika u Školi mladih, korištenje prirodnog otpadnog materijala te akcije usmjerene na rješavanje uočenih ekoproblema u okolišu. Igra u prirodi i društveno- zabavne aktivnosti doprinose stvaranju ugodnog ozračja, opuštanja, zabave, međusobne bolje povezanosti i razumijevanja učenika. Športsko- rekreativne aktivnosti putem šetnji, vježbanja i ekipnih igara u prirodi unapređuju učenikovo zdravlje i opću psihomotornu spremnost.

Učenik ima slobodu i izbor o načinima učenja. Učenje je popraćeno refleksijom i preispitivanjem, a okruženje je poticajno, promovira istraživanje i zajedničko učenje i izbor materijala, prostora i vremena.

Okruženje je prostor za materijalizaciju iskustva učenika, promjena i razvoja, tragova akcija, doživljaja, osjećaja što im omogućuje da razgovaraju o tome kako su učili.

Uloga učitelja- voditelja u tako orijentiranom pristupu polazila bi od ideja i interesa učenika, podržavala bi ih i pomagala u realizaciji, uključivala učenike u odlučivanje, dogovarala s učenicima plan i program rada, stvarala situacije i osiguravala uvjete za učenje, pomagala u otkrivanju različitih načina rada i korištenja sredstava, materijala i tehnike, poticala učenike na aktivnost i suradnju, zajedničko istraživanje i rješavanje problema,

ravnopravno sudjelovanje u aktivnostima, iskazivala realna očekivanja, podržava i davala pozitivna potkrepljenja i podršku, suzdržavala se od ocjene rezultata u korist učenikove samoprocjene i provjere, te se radovala zajedničkom uspjehu. Preispitivala svoju ulogu, akcije i refleksije na odnos i rad s učenicom i okruženjem.

Ustrojstvo Škole mladih

Škola mladih „V suncu i senci“- Adamovec, realizirala bi se temeljem odluke Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, u okviru Programa javnih potreba u osnovno školskom odgoju i naobrazbi te skrbi o djeci osnovno školske dobi Grada Zagreba, a nadležnost nad njegovom provedbom preuzima Uprava za odgoj i obrazovanje pri MZOŠ- u (uređenje i oprema hiža i radionica, suglasnost programa rada s učenicima, praćenje provedbe programa i vrednovanje učinaka, pokrivanje troškova prijevoza, smještaja, prehrane i osiguranja učenika te financiranje zaposlenika: voditelja i majstora, medicinske sestre-zdravstvenog voditelja, domara, spremačica, te osoblja za održavanje).

Neposredan boravak učenika realizirali bi razrednici osnovnih škola Grada Zagreba uz podršku i koordinaciju tri voditelja- pedagoga, etnologa i sociologa, te Majstora Škole mladih.

Vrijeme održavanja Škole mladih

Trajanje Škole mladih, regulirano je prema dobi učenika. Prva cjelina od sedam zaselaka (svaki zaselak može primiti do tridesetak učenika) namijenjena je za one najmlađe učenike, i to od I. do IV. razreda osnovne škole u trajanju od sedam dana (od ponedjeljka do nedjelje). Druga cjelina, koja također posjeduje smještajne kapacitete za otprilike 220- tak učenika namijenjena je za one od V. do VIII. razreda u trajanju od četrnaest dana (puna dva tjedna). Započinje u ponedjeljak ujutro organiziranim prijevozom iz matične škole, a završava u nedjelju, poslije podne povratkom u matičnu školu.

Škola mladih je otvorena, posebice za potrebe roditelja, pa će prema interesima roditelja biti organizirane i aktivnosti kojima će roditelji moći steći uvid u rad Škole mladih.

Učenici bi sami svakodnevno čistili, održavali urednost i brinuli se za uređenost hiže i okućnice, te dvorišta, cvjetnjaka, ljubimaca, kao dio podržavanja radno- praktičnih aktivnosti...

Učitelji- voditelji bili bi samostalni u izradi plana i programa neposrednog rada sa učenicima, koje usuglašavaju na satu razredne zajednice. Poželjno je da plan i program rada unutar Škole mladih bude logičan slijed i dopuna aktualnog programa odgojno- obrazovne skupine u matičnoj školi. Ovdje navedeni prijedlog aktivnosti i sadržaja u okviru odgoja i obrazovanja djece za okoliš i održivi razvoj orijentacijske je prirode te ga treba konkretizirati i prilagoditi potrebama i interesima učenika, uvažavajući spontane situacijske poticaje učenika,

interese učenika, kalendar događanja i godišnje doba. Svaki zaselak kao dio svoje cjeline, sastoji se i od po jedne tradicijske radnje, tj. radionice. Dnevne aktivnosti biti će usmjerene u usavršavanje fine motorike i didaktičke izvedbene nastave na praktičnom primjeru. Ujedno, jedan od zadataka i ciljeva same Škole mladih jest savladavanje ovih radnji i usavršavanja tjelesnih sposobnosti vlastite samo- opstojnosti i snalažljivosti. Radionice su bazirane na prirodnim materijalima koje se nalaze u okolini Škole. Ovisno o planu rada pojedine grupe učenika mogli bi odabrati rad na drvetu, kamenu, tradicijskim zanatima poput uzgoja i obrade te proizvodnje lana, konoplje, rada u mlinu, sakupljanju većeg znanja o ljekovitom bilju, spremanje zimnice, košnji i pripremi žitarica, trave i sijena za životinje, proučavanje i briga o životinjama unutar Škole. Svaki učitelj- voditelj, mora se dobro pripremiti i upoznati sa određenim znanjem unutar radionice koju sa svojim učenicima namjerava obaviti i proći kao temeljni i jedinstveni proces učenja i integriranog kurikuluma unutar Škole mladih.

Preporuča se svakodnevna provedba nekog oblika organiziranih motoričkih aktivnosti učenika i igre prije svega u prirodi, na otvorenim športskim terenima, šetnje, zimi sanjkanje. Obzirom na istovremeni boravak više skupina učenika u Školi mladih, voditelji Škole i majstori dogovaraju sa učiteljima- voditeljima raspored korištenja zajedničkih prostora.

Poželjno bi bilo da se svakodnevno, osobito u večernjim satima, prema željama i idejama učenika organiziraju različite društveno- zabavne aktivnosti u radnjama (društvene igre, sijelo, čajanka, pidžama- party, večer smijeha, večer pod maskama, festival mladih, plesne večeri, eko- modna revija i sl.). U organizaciji tih susreta i događanja pomažu voditelji i majstori Škole mladih.

Sukladno godišnjem dobu i kalendaru događanja prigodnim se aktivnostima obilježavaju značajni datumi: Svjetski dan pismenosti (08. rujna), Međunarodni dan očuvanja ozonskog omotača (16. rujna), Očistimo svijet (17.- 19. rujna), Europski tjedan mobilnosti (16.- 22. rujna), Međunarodni dan kulturne baštine (23. rujna), Međunarodni dan djeteta (07. listopada), Svjetski dan zaštite životinja (4. listopada), Svjetski dan pješačenja (15. listopada), Svjetski dan hrane (16. listopada), Svjetski dan štednje (31. listopada), Dan ljudskih prava (10. prosinca), Međunarodni dan planina (11. prosinca), Dani karnevala (siječanj, veljača), Svjetski dan zaštite šuma (20. ožujka), Svjetski dan voda (22. ožujka), Dan planeta Zemlje (22. travnja), Svjetski dan obnovljivih izvora energije (26. travnja), Dan sunca (03. svibnja), Međunarodni dan biološke raznolikosti (22. svibnja), Svjetski dan zaštite čovjekove okoline (05. lipnja).

Kadrovi

Ravnatelj

Poslovni i stručni voditelj. Odgovoran bi bio za zakonitost rada i stručni rad. Ravnatelj bi odlučivao o zasnivanju radnog odnosa te birao i procjenjivao buduće suradnike. Posjećivao bi nastavu. Analizirao rad voditelja i majstora Škole mladih te osiguravao njihovo stručno osposobljavanje i usavršavanje. Organizirao bi rad Škole mladih „V suncu i senci“ i nadzirao izvršenje poslova. Poduzimao mjere propisane zakonom zbog neizvršavanja poslova ili neispunjenja drugih obveza iz radnog odnosa. Brinuo bi se o sigurnosti, te pravima i interesima učenika i radnika. Odgovarao bi za sigurnost učenika, učitelja- voditelja, voditelja i majstora Škole mladih, kao i ostalih radnika. Suradivao bi s učenicima i roditeljima. Suradivao bi s osnivačem, tijelima državne uprave, ustanovama i drugim tijelima. U slučaju privremene spriječenosti u obavljanju ravnateljskih poslova zamijenio bi ga jedan od voditelja Škole mladih (pedagog, etnolog ili sociolog).

Voditelji- pedagog, etnolog i sociolog

Školu mladih koordinirali bi voditelji- pedagog, etnolog i sociolog. Voditelji bi sudjelovali u organizaciji boravka učenika u Školi mladih (raspored po hižama). Dva tjedna prije dolaska učenika u Školu organiziraju radni dogovor sa razrednicima kako bi ih upoznali sa zaposlenicima i njihovim poslovima te načinima suradnje, rasporedom i uvjetima boravka u hižama, prehrane u kuhinji, opremljenošću radionica, mogućnostima koje pruža prirodni okoliš, različitim organiziranim događanjima u kojima mogu sudjelovati, skrbi za sigurnost i zdravlje učenika, posebice učenika sa zdravstvenim problemima i posebnim potrebama i dr. Prvog dana boravka također bi se organizirao radni dogovor kako bi se konkretizirale aktivnosti učenika i učitelja- voditelja tijekom boravka u Školi mladih, ponudila različita događanja, uputilo na protokole za unapređenje sigurnosti i zaštite učenika, dogovorili načini komunikacije učitelja- voditelja sa voditeljima i drugim zaposlenicima.

Po dolasku učenika u Školu, brinuli bi o njihovom smještaju i uvjetima za realizaciju odgojno- obrazovnog rada. Brinuli bi o uređenosti i opremljenosti hiža i radionica didaktičkim sredstvima, potrošnim i nestrukturiranim materijalom te sudjeluju u nabavi istoga. Organizirali bi za učenike različita događanja: društveno- zabavna događanja na otvorenom i u dvorani, kulturno- umjetnička događanja (predstave, filmovi, koncerti), susret učenika sa, ne

samo svojom aktivnošću unutar radionice već i ostalim aktivnostima, unutar vremena provedenog u Školi mladih, šumarima, članovima GSS, policajcima, pojedincima koji se bave tradicionalnim zanatima, športašima i drugima. Po potrebi bi aktivno sudjelovali u provođenju pojedinih događanja i aktivnosti.

Voditelji Škole mladih surađivali bi sa Upravom za odgoj i obrazovanje pri Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa, osnovnim školama Grada Zagreba (razrednicima i stručno- razvojnim službama) i drugim povremenim sudionicima u Školi mladih. Po potrebi, sudjelovali u realizaciji prakse studenata Učiteljskog i Filozofskog fakulteta te sudjelovali u organizaciji stručnih skupova i prezentaciji programa široj javnosti.

Voditelji Škole vodili bi dnevnik rada i evidencije o rasporedu skupina i različitim događanjima, sudjelovali bi u prikupljanju i obradi različitih podataka vezanih uz realizaciju zadataka i radionica (izvedbeni planovi odgojno- obrazovnog rada i evaluacijske liste učitelja- voditelja) te dokumentiranju postignuća učenika. Kontinuirano bi se stručno usavršavali putem stručne literature i periodike te prisustvovali eksternim stručnim skupovima što evidentiraju u planu i programu individualnog stručnog usavršavanja.

Zdravstveni voditelj

Zdravstveni voditelj skrbio bi za sigurnost i zdravlje učenika u smislu očuvanja života i fizičkog integriteta djece, preveniranja bolesti i unapređenje zdravlja. Prije dolaska učenika u Školu mladih, prema dostavljenim zdravstvenim listama utvrđivala bi zdravstveni status učenika i u dogovoru s matičnim zdravstvenim voditeljima i učiteljima- voditeljima pripremao bi adekvatne zdravstveno- prehranbene mjere. Pružao bi prvu pomoć kod akutnih stanja, bolesti i povrjeđivanja, savjetovao učitelje- voditelje o postupcima zbrinjavanja ozlijeđenog ili bolesnog učenika, po potrebi organizirao prijevoz u zdravstvenu ustanovu. Svakodnevno bi kontrolirao mikroklimatske, higijensko- zdravstvene i sigurnosne uvjete, poduzimao protuepidemijske mjere, pratio primjerenost dnevnog ritma potrebama učenika. Vodio brigu o nabavci sanitetskog materijala. Uključivao se u rad s učenicima u području razvoja zdravstvene kulture i zdrave prehrane.

Zdravstveni voditelj skrbio bi o adekvatnoj prehrani učenika. Zajedno s kuharima Škole mladih sudjelovao u izradi jelovnika, vodio brigu o prilagodbi jelovnika za učenike s posebnim potrebama u prehrani te izrađivao prigodne jelovnike. Pratio sanitarno- higijenske

uvjete u procesu pripreme obroka i način serviranja hrane, provjeravao kvalitetu i kvantitetu obroka i pratio prihvaćenost jelovnika od strane učenika.

Učitelji- voditelji

Učitelji- voditelji (termin koji se koristi u Školi mladih) zaduženi bi bili za cjelovitu skrb o potrebama učenika, njihovom zdravlju i sigurnosti te uvažavanju interesa učenika. Inicijativu i pomoć u provođenju njihovih odluka u aktivnostima Škole mladih, imaju od voditelja i majstora Škole mladih. Neposredno provođenje plana i programa s djecom unutar boravka u Školi mladih, realizirali bi učitelji- voditelji (razrednici) osnovnih škola Grada Zagreba. Učitelji- voditelji učenika bili bi zaduženi za zdravlje i sigurnost učenika te provedbu odgojno- obrazovnog plana i programa u skladu s njihovim interesima, aktualnim događanjima i mogućnostima koje pruža prirodni okoliš i radionice u Školi mladih. Nakon inicijalnog radnog dogovora s voditeljima Škole, a prije samog dolaska u Školu mladih učitelji- voditelji su dužni izraditi tjedni plan i program odgojno- obrazovnog rada s učenicima, čiji jedan primjerak bi ostavljali u dokumentaciji Škole.

Voditelji Škole dostupni bi bili učiteljima- voditeljima tijekom cijelog dana, u kritičnim situacijama telefonski i tijekom noći.

Majstori Škole mladih

Majstor izviđač

Jedna od uspješno završenih radionica Škole mladih nalazila bi se u ulozi majstora izviđača. Upoznavanjem prirode, druženjem (socijalizacijom učenika) i učenjem korisnih vještina. U budućem životu, kako u civiliziranom svijetu, tako i u divljini, pomoglo bi učenicima u adaptiranju na svijet u kojem živimo. Važnija znanja koja bi izviđači usvojili su: orijentacija na karti i u prirodi, topografija, upoznavanje biljnog i životinjskog svijeta, čvorovi, putni znakovi, izviđačke pjesme, društvene igre u prirodi i zatvorenom prostoru, signalizacija, prva pomoć, sportovi (npr. izviđački sportovi kao što su: otimanje marame, scoutball, tronogo trčanje) i drugo.

Zborovođa

Učenici bi na radionici zbora i glazbe upoznali duhovnu i svjetovnu glazbenu baštinu. Naučili bi osnove vokalne tehnike, impostacije glasa i pravilnog intoniranja, razvijali bi scenski glazbeni izričaj, vokalne sposobnosti i opseg glasa. Savladavali bi osnove glazbene pismenosti i prilagođavanje na pjevanje u grupi, gajenje timskog rada i razvijanje samopouzdanja. Cilj radionice bio bi poticanje razvoja individualnosti, osobnog glazbenog stava i izričaja kao i pozitivnog stava prema različitostima. Zadovoljstvo u stvaranju ideja, u druženju i timskom radu. Kroz ovu radionicu učenici bi gajili pozitivan stav prema sebi i grupi, te se naučili poštivanju ljudskih vrijednosti i morala, ljubavi prema glazbi te zajedničkom pjevanju i muziciranju. Razvili bi stvaralačku maštu, zajedništvo, pozitivno ozračje, poštivanje tuđeg i svojeg rada, suradnju, samopoštovanje i samopouzdanje.

Majstor vrtlar

Majstor vrtlar bi u učenicima razvio mnogobrojne kompetencije poput:

- prepoznavanje specifičnosti pojedinih tehnologija u vrtlarskoj proizvodnji
- razlikovanje načina uzdržavanja parkova, travnjaka, sportskih te rekreacijskih površina i kućnih vrtova unutar Škole mladih
- izvođenje pojedinih vrtno- tehničkih elemenata
- upotrebljavanje strojeva, uređaja, alata i opreme u vrtlarstvu
- izvođenje zaštite bilja prema napatku vrtlara- animatora
- primjenjivanje zakonskih propisa zaštite na poslovima vrtlarenja i zaštite okoliša

Cilj ove radionice bila bi stjecanje znanja, vještina, umijeća i navika koje će omogućiti učenicima da nakon završetka Škole mladih, uz minimalno vrijeme uvođenja u rad, osvijeste ljepotu, načine, tehniku i vrijeme potrebno za rast određenog bilja. Upoznavali bi svojstva i mogućnosti primjene gnojiva, razlikovanje pojedinih poljoprivrednih kultura ljudi. Usvajali bi također znanja i stjecali vještine obrade poljoprivrednih kultura ručnim alatima i strojevima. Podešavali bi, oštrili i održavali ručni alata i strojeve. Usvojili bi znanje o gnojidbi, sadnji povrća. Usvojili bi znanje o sadnji voća. Razvijala bi se vještina sadnje i obrade povrtnih kultura. Upoznavale bi se tehnologije obrade tla, znanja o postupku gnojidbe, osnovna načela estetike u vrtlarstvu. Kod učenika bi se razvio osjećaj odgovornosti za racionalno korištenje materijala, energije i zaštitu okoliša.

Majstor planinar

Radionica planinarstva obuhvaćala bi sve čovjekove djelatnosti izravno i neizravno vezane uz vlastonožno kretanje u planinskim i gorskim predjelima. Ova radionica bila bi zamišljena kao osvajanje malih i većih vrhova padina Medvednice i na taj način upoznavanje vlastitog grada i kraja u kojem učenici žive, a iz jedne drugačije perspektive. Planinarska radionica, značila bi obilazak i upoznavanje ljepota mnogobrojnih brežuljaka istočne Medvednice, uživanje u njezinim prekrasnim vidicima, stjecanje novih prijatelja na tom putu. Odlazak u prirodu, druženje i kretanje na čistom zraku predstavljao bi aktivan oblik odmora koji ispunjava osjećajem zadovoljstva i novim doživljajima. Bavljenje planinarenjem u Školi mladih razvijalo bi mnoge dobre osobine kod učenika: snalažljivost, hrabrost, požrtvovnost, prilagodljivost, fizičku izdržljivost, društvenost, smisao za razumijevanje ljudi i prirode, domoljublje. Planinarenje se temelji na zajedništvu, na uzajamnom djelovanju s ciljem svladavanja prirodnih, ali ujedno i vlastitih psihofizičkih „prepreka“. Prema tome, bavljenje planinarenjem poboljšavalo bi zdravlje učenika, kako fizičko, tako i psihičko.

Majstor lončar

Rad u radionici s glinom povoljno utječe na psihu, pa je idealna terapija protiv stresa koji je danas sve više prisutan i kod mladih. Također on osobito dobro razvija motoričke sposobnosti, pa bi spadao u osnovne radinosti u sklopu izvršenja obaveza kod učenika u Školi mladih. Na radionici lončarstva učenici bi usvojili maksimalnu količinu tehnoloških podataka o načinu obrade gline, njezinom ponašanju u različitim uvjetima i svim poznatim načinima obrade i rada. Majstor lončar učio bi učenike osnovama o glini i svim zakonitostima kojih se moraju pridržavati kako bi imali što manje grešaka i lomova na predmetima koje izmodeliraju. Također postojala bi mogućnost proširivanja znanja, ovisno o spremnosti učenika na rad. Izrađivali bi se modeli i kalupi za reljefnu pločicu, kvečanje (utiskivanje u kalup). Pokušale slagati peći i paliti glazirane predmete. Radilo bi se na lončarskom kolu, centriranju, otvaranju i izvlačenju oblika, te dekoriranje engoba, dekorativnim bojama, glazurama. Izrađivali bi se kalupi za lijevanje. Lijevala bi se glina u kalupe, potom radilo na strojevima. Postojala bi mogućnost ispravaka te kvečanje i kombinacija više tehnika kako bi se napravio finalan proizvod.

Majstor medicar

Povijest medicarstva izravno je vezana uz uzgoj pčela. Ljudi su od pamtivijeka poznavali pčele i pčelinje proizvode- med, saće i vosak. Iz tog razloga, u Školi mladih

postojala bi radionica medičarstva, a učenici bi naučili proizvoditi tj. vrcati med, raditi raznovrsne kolače od meda s dodatkom raznih mirodija, ukrašavati licitare, raditi vosak, raznovrsne voštanice te pića od meda. Radionica medičarstva bila bi zasigurno težak posao za buduće učenike Škole mladih, a zahtijevala bi znanje, spretnost i brzinu. Budući da su se svi proizvodi nekada izrađivali ručno, u Školi mladih bi se također nastavio takav trend izrade proizvoda od meda, te bi njihova izrada bila značajna ne samo kao kulturna već i kao gospodarska vrijednost. Ovaj tako specifičan obrt njegovali bi i na taj način sačuvali za buduće naraštaje. Ministarstvo kulture Republike Hrvatske prepoznalo je i na prijedlog stručnjaka 2007. godine uvrstilo medičarski obrt s područja sjeverozapadne i središnje Hrvatske u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, na Popis zaštićenih nematerijalnih kulturnih dobara. Učenici bi direktnom praksom postali dio šire slike suvremenih pedagoških implikacija na učenikove stavove prema tradicijskoj kulturi i načinu proizvodnje materije (hrane, pića, igračaka, poklona..), koja nema štetnih posljedica za okoliš te je sama bit prakse održivog razvoja.

Majstor kinčaroš

Radionica izrade etno- nakita je složen zadatak te bi stoga učenici počinjali s jednostavnijim formama prema sve složenijim. S vremenom etno nakit obradio bi se po svim regijama. Služeći se fotografijama i shemama stvarale bi se replike originalnog nakita. Na radionicama bi se izrađivao samoborski kraluš i košic, zagorska ogrlica, duvanjski broš, sv. nedjeljski kraluš, mljetski kolarin, ogrlica iz Davora, Draganića, Gradišta (Slavonski Brod), Sopja, turopoljski grlinček, srce iz Turopolja, parte iz Mosavine, slavonska kajica, moslavačka ogrlica, baranjska ogrlica, zagrebačka ogrlica, a u naprednoj grupi učenika izrađivale bi se i tradicijske mađarske, ekvadorske, rumunjske, bugarske, ukrajinske, ruske i turske ogrlice i dr.

Osim nakita (ogrlica, naušnica, prstenja i broševa) učili bi izrađivati i druge uporabne ukrasne predmete načinjene od staklenih perlica sa uzorcima i predlošcima iz etnološke literature i časopisa vezanih uz perle (etui za mobitel, kape, vrećice i dr.). Pri završetku dvotjednog boravka u Školi mladih uz pomoć majstora kinčaroša, organizirala bi se izložba učenika uz mogućnost prodaje načinjenih predmeta.

Učenici izradom etno nakita radili bi na očuvanju, razvijanju tradicijske baštine koja ne bi završavala na izradi replika već bi kroz ovu radionicu ona doživljavala svoj razvoj, nadogradnju, nastavljala svoj životni vijek. Kroz ove radionice učenici bi istraživali zaboravljene vrste nakita i stvarali nove kreacije na temelju starih predložaka. Na kreativan

način popularizirali bi hrvatsku kulturnu baštinu, revitalizirali je, a činili bi je bliskom ostalim građanima Republike Hrvatske. Cilj ove radionice bio bi upoznavanje učenika sa različitim tehnikama izrade tradicijskog nakita, upoznavanje regionalnih specifičnosti nakita pojedinih krajeva i uvid u kulturno povijesne prilike kada je nakit izrađivan i prigode kada je nakit nošen.

Majstor kipar

Radionica i zadatak majstora kipara jest da oblikuje (modelira) materijal s kojime radi, kao što su glina, kamen i sl. Opuštena atmosfera i pozitivno ozračje, te potpora kiparavoditelja rezultirala bi uspjehom i razvijanju talenta. U kiparskoj radionici učenik bi se polako učio samostalnoj korekturi i kao takav bio bi sposoban samostalno oblikovati svoje radove kako se bliži kraj Škole mladih. Učenik svakim svojim novim radom, naučio bi određene načine oblikovanja i gledanja te služenja alatom.

Majstor kovač

Majstor kovač u svojoj radionici uči učenike da od jednostavnijih metalnih oblika proizvode nove složenije uporabne predmete. To su najčešće dijelovi raznih strojeva i uređaja, a katkada, uz doradu, i ukrasni predmeti. Kovački poslovi učenici mogu obavljati pojedinačno ili timski, što ovisi o složenosti i veličini otkivka (materijala koji se oblikuje), a i o opremljenosti kovačke radionice. Pojedinačno kovanje obavlja se najčešće uz pomoć preša, gdje se kuju i manji predmeti. Jedan kovač obavlja sve poslove. Do izražaja bi posebice dolazio timski rad kod velikih otkivaka, pri čemu bi nekoliko „malih kovača“, uz pomoć kovačkih kliješta, prilikom kovanja manipuliralo otkivkom da bi se dobio željeni oblik. Kod timskog kovanja majstor- kovač bi ravnao postupcima- nadzirao temperaturu, određivao kako će se postavljati otkivak ispod čekića, kolika će biti jačina pojedinog udarca čekićem i drugo. Iako se kovački poslovi na prvi pogled mogu činiti dosta grubima, valja naglasiti da su to pravi majstorski poslovi i da se kovanjem mogu izrađivati vrlo složeni i lijepi oblici, koji mogu biti prava umjetnička djela učenika.

Majstor mlinar

Radionica te rad u mlinu uključivali bi preuzimanje sirovina, njihovu pripremu i obradu, izradu mlinskih proizvoda te njihovo pakiranje i skladištenje. Učenici zajedno sa mlinarom imali bi odgovornost preuzimanja zrnja, sortiranja i dopremanja u silose i mlinske uređaje, gdje provjeravaju njegovu vlažnost. Zrnje bi zatim čistili i razvrstavali prema

kvaliteti, te ga mljeli u potočnim mlinovima (melinima). Također nadzirali bi i obavljali poslove kao što su vaganje i pakiranje mlinarskih proizvoda. Bili bi odgovorni za njihov transport i skladištenje te potrošnju unutar Škole mladih. U svom radu koristili bi se različitim strojevima i napravama. Od jednostavnih alata (ručni alati, sita, mjerni instrumenti) do složenijih strojeva za pripremu mlinarskih proizvoda. Vrlo je važno da prostore i strojeve s kojima bi radili održavaju čistima, a sve pod budnim okom majstora mlinara. Majstor mlinar učenike bi upoznao sa higijenskim zahtjevima proizvodnje hrane, te zahtjevima kvalitete i bespriječnosti prehrambenih proizvoda te učio o propisima sigurnosti na radu i protupožarne zaštite, kao i očuvanja okoliša. Za radionicu je potreban dobar vid, normalan sluh te osjetljivost na mirise i okuse. Zbog rada sa živežnim namirnicama, važna je preciznost i savjesnost u radu. S obzirom na često teške uvjete rada i na prisutnost povećane opasnosti od ozljeda, a potrebna je dobra koncentracija i pažnja.

Majstor drvodjelja

Sesvetsko prigorje je gorovito i brežuljkasto područje. Na padinama Medvednice nalaze se bjelogorične šume hrasta kitnjaka, običnoga graba, hrasta bjeloduba i lipe, pitomog kestena, crne johe, hrasta lužnjaka i murve. Takvo prirodno okruženje iznjedrilo je mnogobrojne kućne radinosti koje su tijekom vremena prerasle u zanimanja drvodjela, kao što su tesar, kolar, bačvar, stolar i poznavatelji izrade drvenih dječjih igračaka i pučkih svirala, kojih i dan danas gdje god pronademo u Sesvetskom prigorju. Učenici bi na radionici naučili kako drvo ostvaruje energiju kroz toplinu kao ogrjev, kako upotrijebiti drvo kao građevinski materijal, te kako izraditi namještaj. Upotreba i oblikovanje drveta zapravo je najčudesnija, najkreativnija i najintimnija međugeneracijska veza. Uz pomoć drvodjelje, učenici, promatrajući i otkrivajući sve vrijednosti drveta, komadiće drvenih šibica ili daščica mogu iskoristiti i za izradu jednostavnih igračaka. Također kako bi se nastavio pozitivan trend očuvanja tradicijskog graditeljstva, koje pomalo nestaje, a potaknulo bi se učenike i na stvaranje maketa tradicijske arhitekture.

Majstor pčelar

U dužnosti Majstora pčelara prema pčelama spada i redovita stalna briga očuvanja pčelinjih zajednica te učenju učenika novim znanjima o ovim važnim prijateljima prirode i jedinstvenim okidačima cvatnje biljaka. Radionica pčelarstva priprema i osmišljava osiguranje stalnog čistog izvora vode počevši od prvih proljetnih izleta pčela do zadnjih jesenskih prije ulaska pčela u zimsko klupko. Voda pčelama kao i ljudima predstavlja izvor

života, i ako budući učenici radionice pčelarstva neće skrbiti o održavanju higijenskog pojilišta, pčela će potražiti druge okolne često neprovjerene izvore vode koji uzrokuju crijevne bolesti kod pčela. Bitno bi bilo da učenici sa Majstorom pčelarem, održavaju okoliš i brigu za mir u pčelinjaku bez obzira na način pčelarenja. Također dužni bi bili voditi brigu da pčele nesmetano izlijeću u potrazi za nektarom i peludom. Čistoća okoliša trebala bi biti polazište i ogledalo ove radionice. Također, komunikacija sa ostalim skupinama i sumještanima te njihova edukacija o životu pčela morala bi biti dio stalnog rituala učenika/polaznika ove radionice, kao i Majstora pčelara.

Filozof

Filozof unutar svoje radionice imao bi za zadaću poučavanje načelnih, apstraktnih i općih problema vezanih za bitak, znanje, moral, um, jezik i ljudsku egzistenciju. Radionica filozofije se razlikuje od ostalih načina rješavanja ovih problema i misli, a sa svojim kritičkim, općenito sistematskim pristupom i oslanjanjem na razložnom argumentu, zasigurno ovo je jedna od ključnih radionica ove Škole za prijenos jednog drugačijeg stila i načina života. Filozof u Školi mladih pokušavao bi usaditi učenicima ljubav prema mudrosti. Radionica filozofije bila bi bitno vezana uz razgovor, dijalog, uz logos, tj. jezik. Filozof bi se služio jezikom i raspravom kao svojim alatom za prenošenje istine učenicima u Školi mladih. Majstor filozof nastojao bi do kraja domisliti neku temu, te sva svoja razmišljanja povezati u sustav. Radionica filozofije u Školi mladih, bavila bi se temeljnim pitanjima raznih znanosti, umjetnosti i drugih ljudskih djelatnosti, te temeljnim pitanjima o svijetu, čovjeku, postojanju, dobru i zlu itd.

Povjesničar

Povjesničar i njegovi polaznici imali bi za zadatak proučavati prošla razdoblja i događaje, institucije, ideje i ljude na području Škole mladih i bogate kulturno- povijesne okolice u kojoj se Škola nalazi. Radionica povijesti bi se uglavnom temeljila na istraživanjima, prikupljanju podataka o pojedinom povijesnom razdoblju, predmetu proučavanja, obrađivanju, smještanje u širi povijesni kontekst i interpretiranju (odlazak u ruine starog grada Kuzelina, posjeta rimskim villama rusticama, te otkopavanju istih). Također zbog bogatog znanja povjesničar bi pomagao učenicima stvoriti bogate slike prošlih događaja i reljefa koji ih okružuje.

Supervizori Programa

Superviziju programa i uvjeta vršila bi Uprava za odgoj i obrazovanje pri Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa. Superviziju kvalitete procesa te daljnji razvoj programa vršili bi stručnjaci koji su najviše upoznati sa materijom i samim izvedbenim dijelom ovog rada. Preporuka jest da to čine profesori, Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

U proces razvoja programa uključivali bi se i drugi istaknuti stručnjaci.

Prostorno- materijalni uvjeti Škole mladih

Opravdanost upotrebe narodnog graditeljstva

Kada govorimo o odgovornosti škola i učitelja kao nositelja kvalitete procesa razvoja osjetljivosti djece za održivi razvoj, očekivanja su velika. Osnovno polazište u određivanju odgovornosti svake škole podrazumijeva uključenost svih učitelja i sve djece (kao i ostalih djelatnika škole). Naime, mora se početi od dobro odmjerenih konkretnih uvjeta za takav odgoj i obrazovanje. To nadalje, uključuje i podršku roditelja te podršku i pomoć okoline (Uzelac, Lepičnik- Vodopivec, Anđić 2014: 20). Smatram kako se razlog nalazi u samim školskim zgradama, te okolini koja ih okružuje, pa i životu samih učitelja, učenika, roditelja te cijelog usustavljenog načina života kojega svi zajedno živimo. Kako bismo uspjeli praktično djelovati na području održivog razvoja, potreban je neminovan zaokret u načinu življenja. Iz tog razloga Škola mladih nalazi se neposredno blizu velikog grada, no opet dovoljno daleko da može utjecati na konkretne eko- probleme, vidljive pomake u promjeni svijesti i umijeća premošćivanja kulture srca i uma. Prvenstveno je potreban novi izgled škole, kao institucije odgoja i obrazovanja. Sam prostor u kojem se nalazimo morao bi odražavati ideju teorije odgoja i obrazovanja za održivi razvoj. Dakle, na idealnoj lokaciji, koja još uvijek nije, betonizirana, asfaltirana ili kamenizirana, upotrijebiti žive i tople nastambe. Te materijalne prostore koji su nam od životne važnosti, a građene su od drveta, same po sebi stvaraju pomak u načinu razmišljanja i stavova, onih koji borave u njima te se nalaze, rade i uče u neposrednoj okolini ovih hiža.

Urbana jezgra Zagreba okružena je sa svih strana nizom seoskih naselja, od kojih su neka do danas sačuvala pojedine tradicijske oblike narodnog graditeljstva. Međutim u posljednjih nekoliko desetljeća na području ovih sela dolazi do intenzivnije suvremene stambene izgradnje, a promjenom načina života starosjedilaca i prilivom stanovništva iz drugih krajeva naše zemlje, selo veoma brzo gubi svoje ranije obilježje. Stara drvena arhitektura nestaje ustupajući mjesto modernoj stambenoj izgradnji, a na taj se način selo uklapa u urbanu cjelinu s kojom je danas i administrativno povezano. Veliki broj sela šireg područja grada Zagreba sačuvalo je u većoj mjeri do početka Drugog svjetskog rata svoj autentičan izgled, način života i bogatu folklornu tradiciju. Utjecaj gradske sredine i izmijenjen način života seoskog stanovništva zaposlenog u gradu, unijeli su promjene u sve oblike narodnog života i kulture. Primjerice, Čučerje- selo na obroncima istočnog dijela Medvednice, te samo nekoliko kilometara udaljeno od Adamovca, prvi se puta spominje

1201. godine, u ispravi hrvatskog kralja Emerika. Početkom 14. st. selo postaje župa koja obuhvaća nekoliko sela. Iz katastarske mape Čučerja iz 1962 godine vidi se da je selo izraziti primjer naselja raštrkanog tipa. Selo se u to vrijeme sastojalo od nekoliko manjih i većih skupina kuća povezanih s glavnom cestom. Zaseoci su zbijena naselja unutar kojih se nalaze stambeni i gospodarski objekti, locirani bez nekog određenog reda. Uz veće zadružne kuće tzv. družinske hiže nalazile su se i komore te niz manjih gospodarskih objekata. Značajna pojava koju susrećemo u Čučerju jest gradnja nekih gospodarskih objekata- štala i štaglja, izvan samog naselja. Isto tako nalazimo i veliki broj klijeti smještenih u vinogradima ili uz druge obradive površine. Povećanjem broja objekata dolazi do veće zbijenosti naselja. U 20. st. selo doživljava značajne promjene. Tako se u razdoblju između 1930. i 1940.god. pojavljuju prvi zidani objekti, uglavnom na prostoru starih kuća. Poslije 1960. dolazi do intenzivnije gradnje novih kuća i to prije svega uz cestu.

Uspostavljanjem statusa zaštite i sustavne podrške u sklopu državnih institucija za održivi razvitak krajolika potrebno je razvijati proces zaštite krajolika u sljedećim koracima:

- *Izrada i donošenje Krajobrazne osnove Hrvatske, prepoznavanje krajobraznih regija, odnosno tipova krajolika*
- *Prepoznavanje krajolika visokih vrijednosti kulturnih krajolika na temelju stručno i znanstveno utvrđenih kriterija vrjednovanja te donošenja rješenja o njihovoj zaštiti u sklopu zakonske regulative;*
- *Izrada planova zaštite, korištenja i razvitaka kulturnih krajolika.*

(Dumbović Bilušić, Obad Šćitaroci 2007:269)

Krajolici Hrvatske doživljavaju bitnu promjenu uvjetovane namjernim, upornim te nikako dobronamjernim temeljima ljudskih vrijednosti. U članku autori govore o stvarima i pojavama koje su odavna znana, no one su namjerno izvrnute, puštene na izbor, zapravo, izvjesnije jest da su čak prisilile narod, puk, na surovo, nesmotreno i svojevoljno uništavanje krajolika i vlastitog doma, ne znajući što to čine. Ukoliko struka počne davati, konkretne prijedloge, planove, arhitektonska rješenja u suradnji sa pedagoškim djelovanjem na tim istim prostorima, mogli bi okrenuti u našu korist, samo prožimanje življenja na našoj planeti Zemlji. Napuštajući i seleći se iz betonsko- čeličnih zgrada suvremenosti, u pravi dom. Dom kakav nikada niti jedna moderna kultura ni nacija nije imala. Ovdje nije mjesto niti vrijeme za nostalgijom, niti sjetom za nekim prošlim vremenima, jer ona iako bolja nisu bila nimalo laka, upravo naprotiv. No, danas izgubljeni slobodom izbora i lakoćom uništavanja krajolika i doma iz kojeg smo potekli, zaboravljamo da crpimo Majku Zemlju. Postajemo vođeni i

zavedeni vlastitim igračkama te ne vidimo da čak i sa stajališta znanosti poput ovog, doprinosimo vlastitoj dekonstrukciji doma i krajolika kakav bi trebao biti.

Naša generacija polaže svoj povijesni ispit. Arhitekti, graditelji, sociolozi, etnolozi, geografi, povjesničari moraju predložiti koncepciju i rješenja za obnovu i u to uvjeriti svoju okolinu. Tako bi bar dio zla okrenuli u našu korist.

(Živković 1993:22)

Zbog ratnih strahota i stradanja u Prvom, a posebice Drugom svjetskom ratu, mijenja se krajolik i ljudski misaoni koncepti te stil i način ponašanja, koji direktno utječe na način življenja. Proživljeni strahovi, koji su usađeni planski i namjerno, na područjima od kritične važnosti, za porobljavanje ljudskosti, pokrenuli su otuđenje homo sapiensa od univerzalne stvarnosti, i spoznaja koje su ga do tog doba činile puno bližem, ispunjenju svrhe i cilja življenja na planeti Zemlji. Osim što se mijenjaju vrijednosti i stavovi oko gradbenih propozicija i učinkovitosti stambenog prostora, mijenjaju se načini kontrole i usmjeravanja cjelokupnog naroda zbog utjecaja tehnologije. Tehnologija nije nužno negativna, ona je zbog ljudske lakomosti, pohlepe i želje objeručke prihvaćena bez imalo otpora i zdravo- razumskog sažimanja pozitivnog i negativnog odjednom.

Smatram kako naša generacija polaže svoj povijesni ispit. Pedagozi po evokaciji „vrhunski vođe“, jednog naroda, imaju priliku okrenuti evoluciju, pokrenuti revoluciju, ponovno usvojiti i prisvojiti uzde u svoje ruke te vratiti put, istinu i život tom malom, tek rođenom ljudskom svjetlu na kraju tunela- nadi.

Škola mladih „V suncu i senci“ u Adamovcu pružila bi kvalitetne uvjete za višednevni organizirani boravak učenika osnovnih škola u prirodnom, zdravom i sigurnom okruženju. Imajući na umu da je osnovnoškolsko, uz predškolsko doba, vrijeme najintenzivnijeg razvoja djeteta u kojem se stvaraju temeljne vrijednosti cjelokupnog života, lako je procijeniti značaj ove škole za cjelokupni razvoj učenika, posebno njegovih stavova znanja, razumijevanja i odnosa prema okolišu kao i sposobnosti da donosi odluke o sebi, drugima i okolišu.

Prostorna rasprostranjenost i uređenost objekata

Učenici bi bili smješteni u petnaestak zasebnih cjelina (zaseoka), koji su planski rasprostranjeni Polanom. Svaka cjelina (zaselak) sastojala bi se od šest drvenih tradicijskih i adaptiranih hiža i jedne tradicijske radionice od kojih je svaka površine oko 100m². Šest hiža sastoji se od predvorja s garderobom, sanitarija, spavaće sobe, dnevnog boravka te sobe za opuštanje i radne sobe. U pet hiža smješteni bi bili učenici dok bi u šestoj bio učitelj- voditelj. Radionica jest zapravo drvena nastamba u kojoj se nalazi tradicijski obrt ili zanat, a u kojem učenici izrađuju i kreiraju praktične materijalne stvari u suradnji sa učiteljem, voditeljem i majstorom. U jednom zaselku može biti smješten jedan razred, do najviše trideset učenika. Učiteljeva hiža predviđena je za posjete roditelja i drugih gostiju te rad voditelja i majstora, ali i ostalih stručnjaka Škole mladih.

Ovih petnaestak cjelina podijelio bih u tri manje skupine. Svaka skupina sadržavala bi pet zaselaka. Razlog je lakše i jednostavnije međusobno komuniciranje, bolja koordinacija između učenika, učitelja i voditelja, odlaska u zajedničku kuhinju, te korištenja zajedničkih objekata i ostalih dostupnih sadržaja.

Svaka skupina zaselaka u svom središtu imala bi zajedničku kuhinju gdje učenici objeduju.

Na vanjskom prostoru svake skupine zaselka, uređena bi bila; mala meteorološka stanica, dva športska terena za nogomet i košarku, bočalište, stolovi za stolni tenis i dva igrališta sa spravama poput drvenog poligona za penjanje, ljuljačke, klackalice, vrtuljci, penjalice, tobogan, tunel za provlačenje i pješčanik.

U centralnom dijelu, nalazio bi se veliki amfiteatar na otvorenom.

U svakoj od skupina zaselaka nalazili bi se po tri objekta sa životinjama. Kokošinjac, svinjac, staja sa kravama, štala sa konjima, prostor za patke, pure i ostalu perad, mjesto za zečeve, koze, ovce, a ovisno o aspiraciji voditelja, kućica sa psom ili mačkom. U suradnji sa voditeljima i majstorima Škole koji bi se brinuli i uzdržavali životinje, učenici bi dolazili u neposredan kontakt sa životinjama te im se nametala obveza uzdržavanja, promatranja i proučavanja domaćih životinja. Svaki zaselak bi posjedovao cvetnjak koji su obvezni (ovisno o godišnjem dobu), čistiti, plijeviti, gnojiti, saditi...

Većina potrebne građe za Školu mladih dobila bi se ili otkupila, od njihovih sadašnjih vlasnika, koji ih više ne koriste, a još su uvijek u zavidnom i dobro očuvanom stanju. Osim što bi plajнке poslužile za rekonstrukciju i nadogradnju hiža u Školi mladih, one bi djelomično predstavljale i živu povijest njihovih vlasnika. Pa bi se tako osim slika i pisanih

tekstova u nastambama, a u sklopu osnovnih zadaća Škole mladih, zaselci, sastojali od radionica koju su posjedovale nekada obitelji kovača, drvodjela, sakupljača raznog ljekovitog bilja, medicara i svjećara, lončara, kinčara, pekara i mesara.

Slika 1.

Primjer radionica drvodjele uz umjetno jezero za kupanje
(Planina Gornja- Sovinjak)

Prirodno okruženje

Hiže za boravak učenika smještene bi bile u kultiviranom, šumsko- livadnom okruženju površine cca tri km², koje pruža izvrsne uvjete za šetnju, igru i istraživačke aktivnosti mladih u prirodi. Cijeli vanjski prostor bi bi markiran, kako bi učenici mogli imati aktivnosti orijentacije u prostoru, ali naznačena bi bila i neka staništa biljaka i životinja.

Zapadni dio Škole nalazi se na šumovitom obronku koji se polako spušta do nizine i potoka koji prolazi sredinom same škole. Istočni dio, odnosno iza lijeve obale potoka nalazi se ravnica (Polana- kako ju mještani zovu), na kojoj je smješten najveći dio škole mladih.

Svaka skupina zaselka imala bi umjetno poribljeno jezero, pogodno za šetnju učenika i promatranje riba i pataka. Ljeti pogodna za kupanje te igre i natjecanja u vodi.

Na sjevernoj i južnoj strani Škole mladih smjestila su se sela Belovar, Žerjavinec, Adamovec, Moravče i Glavnica. U južnim naseljima Belovar i Žerjavinec, mladi mogu vidjeti drvenu industriju, preradu željeznog otpada, posjetiti jednu od najvećih trafostanica u

Hrvatskoj, plastenički uzgoj voća i povrća, pratiti rad Dobrovoljnog vatrogasnog društva Belovar, Kulturno- umjetničkog društva „Mladi prigorec“ Žerjavinec, te Nogometnog kluba Žerjavinec.

U sjevernim naseljima Adamovec i Moravče, mladi mogu posjetiti jednu od najstarijih župa na ovim prostorima, župu Sv. Trojstva, brojne kapele, vidjeti rad vinara, pogledati ruine starog grada Kuzelina, privatni muzej „Vu plavemu trnaci“, otići na kupanje u Aquapark Adamovec, pratiti rad Dobrovoljnih vatrogasnih društava Moravča i Adamovca te Kulturno-umjetničkih društava „Dragutin Domjanić“ i „Zora“ iz Adamovca.

U šumi prevladavaju stabla hrasta, ima nešto bukve, lipe, divljeg kestena, vrbe, agacije, bora, smreke i jele. Na livadama još uvijek ponosno stoje stoljetne bijele i crne murve koje nadvisuju divovski jaseni.

Svaka skupina zaselaka zasadila bi i uređivala voćnjak sa stablima krušaka, šljiva, jabuka, bresaka, marelica, trešanja, višanja, smokava, oraha, bazge, šipka, malina i kupina. Uz staze i oko svakog zaselka raslo bi ukrasno grmlje i uređivao se cvijetnjak. Od niskog raslinja učenici mogu vidjeti bršljan, mahovinu, gljive, šumsko i livadno cvijeće- jaglac, ljubičice, visibabe, šafran, maslačak, tratinčice, šumske jagode. Uz voćnjak i cvijetnjak učenici bi kultivirali i brinuli se oko vlastitog vrta te ovisno o godišnjem dobu vodili brigu oko pripreme zemlje, sadnje, plijevljenja, zalijevanja povrtnog bilja te na kraju, njihovog ubiranja i pripremanja za ukusan i zdrav obrok, sve to naravno uz nadzor i pomoć učitelja- voditelja, voditelja i Majstora Škole mladih.

Uslijed blizine urbane sredine fauna je dosta osiromašena. No, još uvijek, učenici u šumi mogu vidjeti vjevericu, ježa, puževe, srne, lisice, divlje svinje, razne vrste ptica i kukaca, na jezeru žabe, patke i ribe, a u naseljima pse, mačke, perad, svinje, krave, bikove i konje.

Okvirni prijedlog mogućih aktivnosti i sadržaja rada učenika

Pripremne radnje u osnovnoj školi

Priprema roditelja odvijala bi se na roditeljskom sastanku, gdje razrednici (učitelji-voditelji) daju informacije o Školi mladih „V suncu i senci“ uz gledanje video materijala o programu i uvjetima boravka mladih s naglaskom na:

- svrhu, dobrobit za mlade, uvjete boravka, program aktivnosti,
- dogovor oko potrebnih stvari- prikladna odjeća i obuća,
- provjeru bitnih informacija o specifičnim potrebama djece (zdravstveni problemi, posebne potrebe, prijelazni materijali ukoliko ih ima i sl.),
- dogovor oko načina komuniciranja s mladima.

Priprema učenika- za sudjelovanje i boravak u Školi mladih, učitelji pripremaju učenike koji odlaze i učenike koji ostaju. Učitelji će se fokusirati na:

- prisjećanje učenika na eventualna ranija iskustva zimovanja, ljetovanja ili izleta,
- upoznavanje s uvjetima u Školi mladih putem fotografija i video- zapisa (prostor, domaćini, dnevni ritam, pravila ponašanja, način komunikacije s roditeljima i učenicima koji ostaju),
- izrada plana aktivnosti u prirodi- što žele istražiti, učiniti, prikupiti... kao nastavak ili dopuna dosadašnjih aktivnosti ili uvod u buduće teme,
- dogovor da učenici koji ostaju u školi rade na sličnim tematskim sadržajima kako bi po povratku mogli razmijeniti iskustva,
- materijalna priprema potrebnih didaktičkih sredstava, potrošnog materijala (dnevnik škole u prirodi i sl.), maskota ili zastava razreda i sl.,

Priprema učitelja- psihološka i stručna priprema učitelja podrazumijevala bi:

- informiranost o Školi mladih,
- informiranost o smještaju, dnevnom ritmu i osoblju s kojim može surađivati,
- informiranost o programu škole u prirodi i mogućnostima koje pruža prirodno okruženje za realizaciju zadaća odgojno- obrazovnog rada,
- konkretizaciju plana i programa rada obzirom na aktualne potrebe, interese i sposobnosti učenika te vremenske mijene i društvena događanja,
- materijalnu pripremu- informiranost o postojećoj opremi i materijalima i priprema materijala koje treba ponijeti iz škole,
- prikupljanje relevantnih podataka od roditelja o posebnim potrebama učenika,
- dogovaranje o načinu komuniciranja s roditeljima i drugim učenicima u Školi mladih.

Dan dolaska/ neposredno nakon dolaska

- upoznavanje s osobljem, prostorom, prirodnim okruženjem:
- upoznavanje s voditeljima i majstorima Škole mladih- razvoj osjećaja dobrodošlice, ugone, zbrinutosti, sigurnosti (demonstracija srdačnog kontakta voditelja i masjtora sa učiteljem- voditeljem, razgovor sa učenicima- predstavljanje učenika i osobitosti razreda/ skupine, očekivanja glede boravka, upoznavanje s dnevnim ritmom i kućnim redom, upoznavanje s mogućim izborima aktivnosti..)
- upoznavanje prostora zaselka, orijentacije u prostoru- razvoj osjećanja sigurnosti (dogovor oko korištenja kreveta, upoznavanje ostalih prostora u zaselku, isticanje zastave ili maskote, upoznavanje radnih prostora...).

Nakon ručka

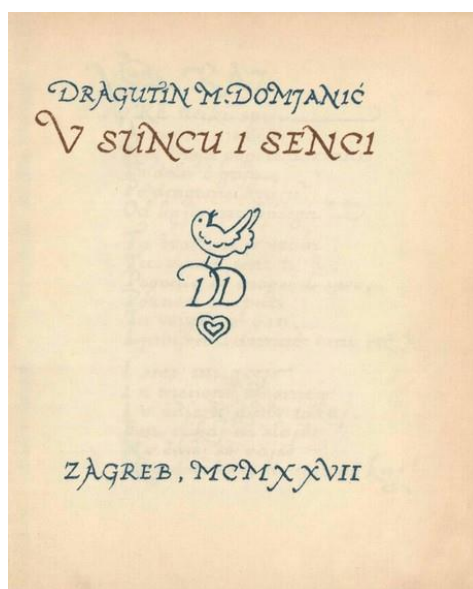
- šetnja prirodom radi osvježavanja okruženja i percipiranja raznovrsnih mogućnosti koje pruža za igru, učenje i djelovanje
- učitelji- voditelji morali bi zabilježiti zapažanja učenika, njihove asocijacije, misli, osjećaje, pretpostavke, fotografirati pojedine objekte kako bi se temeljem toga izradio program rada za idući dan
- mogući poticaji za djelovanje: doživljaj prirode svim osjetilima verbalizirati ili stvaralački izraziti, maštanje, traženje zanimljivih prirodnih oblika (grančice, kamenčiće, plodine, puževe kućice...), provjera prethodnih znanja iz škole u konkretnom okolišu, promatranje ljepote prirode, zapažanje eko- problema u prirodi i sl.

Poslije podne

- izrada plana sa učenicima za idući dan
- dogovaranje pravila ponašanja u prirodi, posebno za samozaštitu učenika
- razgovor, izražavanje prvih dojmova
- izrada dnevnika prvog dana
- izrada slikovnog ili pisanog plana rada za idući dan
- društveno- zabavne igre
- slobodne aktivnosti

Kajkavsko narječje

Za polovicu djece Grada Zagreba kajkavsko narječje je materinski jezik. U njemu je ključ razumijevanja samoga sebe i svijeta. On, ne samo da je tradicija i umijeće naših predaka, već se uz pomoć njega neprekidno pružaju brojne mogućnosti i primjeri sporazumijevanja i suradnje među ljudima. Kako bi djeca doseljenika, koja nisu imala prilike spoznati, spoznali, prekrasne oblike i izričaje, kajkavskog jezika, njegovu poeziju, priče i ljude. Upravo u Školi mladih, na poljima gdje je hodao Dragutin Domjanić, skladavši neke od najljepših i najdugovječnijih pjesama koje narod i danas pjeva, veseli se i u njima živi. Valja uzeti u obzir da bi kajkavsko narječje u sklopu Škole mladih, utjecalo na brižljivo i trajno razvijanje učenikova osobnog jezika, odnosno njegove uporabe/korištenja. To bi donijelo razvojnu osjetljivost i oblikovanje svijesti o tome da je okoliš cjelovit, da je on za čovjeka izvor koristi, znanja i da se u njemu mogu naći svi sadržaji života.

Slika 2.

Ilustracija kao znak - Dragutin Domjanić, detalj iz knjige V suncu i senci, 1927.

Poezija i proza

U smjeru promišljanja komunikacije putem poezije i proze poželjno je dovesti učenike u situacije raznolikog izbora tema. Teme poput okoliša, istine, ljubavi, mira, empatije, poštenja, radosti, sreće, jednakosti, prirode, cvijeća (i ostalog bilja), životinja, obitelji, prijatelja, susjedstva, naselja, mjesta, domovine, svijeta, šaljivih priča i pjesama iz dječjeg života i sl. Valja naglasiti da komunikacija učenika s pričom ili pjesmom ponajviše ovisi o dobro odabranom motivacijskom postupku. U organizacijskom pristupu motivacijskim postupcima za priču ili pjesmu bitno je oslanjati se na elemente igre, spontanosti,

radoznalosti, zadivljenosti, čuđenja, kakve upravo posjeduje i u kojima se nalazi Škola mladih te su oni neminovni. Doživljaj priče ili pjesme na način javnog prezentiranja ispred grupe ljudi u učeniku potiče hrabrost, individualnost, poštivanje i pripadnost. Sudjelovanjem u organizaciji pripreme prostora, planiranja o smještaju ostalih grupa ili sudionika, te cijeli proces održivosti i prijenosa informacija na buduće generacije o naučenome, učeniku stvara iznimno kvalitetne temelje za transformaciju u svakodnevnom životu i načinu življenja. Na ove načine, poput proširivanje doživljaja o okolišu, što je lijepo, a što ružno, mogu se stvoriti dublje emocije i impresije o okolišu, smislu održivog razvoja te razlike između Škole mladih i matične škole. Upravo stvaranjem navika, poput uloženog truda i rada, poučavajući radno-planskim obvezama i promatranjem na njih drugačijim očima, učenici će zauzeti određena stajališta. Upravo pojedinim pričama i pjesmama moguće je učenike uvesti u dublje i cjelovitije promatranje, doživljavanje, razmišljanje o odnosima i ponašanjima u okolišu. Isto tako, može se očekivati da će priča i pjesma imati odlučujuću ulogu ili će biti glavna potkrjepa i dopuna govornim i raznim drugim igrama/aktivnostima unutar slobodnog vremena Škole mladih. Kroz rad i vizije mladih ljudi u kulturno- umjetničkom društvu „Dragutin Domjanić“ Adamovec izrasla je manifestacija Domjanićeve noći, pod čijem se okrilju održava i festival dječjeg i odraslog kajkavskog pjesništva „Pod murvu, na Krče“. To je samo jedan od dokaza kako kaj živi, te iznova dobiva svoje korisnike pod okriljem Medvednice na rubnim dijelovima Belog Zagreb grada. Upravo na tim mjestima zagrebački osnovnoškolci imali bi priliku osjetiti pokretačku energiju, slobodnu volju, rad i trud pojedinih događanja tijekom godine.

Mojemu pjesniku

*Tvoje popevke još navek živiju,
vu srcu se smejeju, vu tamburi ležiju.
Zvezde bi reči štele pak im neda,
Onaj, teri sve tajne zna.*

*Krče, Tvoje drago ponovo Ti bumo dali,
nikomu, već nigdar nebumo prodali.
Murvu i lipu pak sem ti zasadil,
Rođendanskog poklona s tem Ti podaril.*

*Z rečju svoju štel si sebe dati
i Horvatski rod zanavek, odrobovati.
Pjesniče moj, leta su prošla,
ta i nisu puno bolša došla.*

*Pjesmom ovom bi ti vsekak rekel
kak si vu domaćem naslednika stekel.
Pomalo i potihlo kaj zvoni
z mojim se mislima ponovo budi.*

*Za zbornik II. festivala dječjeg i odraslog kajkavskog stvaralaštva „Pod murvu, na Krče“,
Adamovec 2012. godine, Ivan Šikić.
Predsjednik kulturno- umjetničkog društva „Dragutin Domjanić“ Adamovec
i direktor festivala.*

Slika 3.

II. festival dječjeg i odraslog kajkavskog stvaralaštva, „Pod murvu, na Krče“

Umijeće izgradnje suživota sa florom

Činjenica je da flora zauzima središnje mjesto u promicanju razvoja osjetljivosti djece za održivi razvoj. To podrazumijeva da trebamo učiniti mnogo toga da učenici zavole biljni svijet i da s njim uspostave odnos sloge i komunikacije te da ono postane dio učeničkog

života. Učenike bi orijentirali prema vrstama biljaka, prema životnim zajednicama, prema korisnosti i prema životnim uvjetima. Prezentirali bi im razne probleme poput šumskih požara i klizišta, sječe šuma, kržljavog i bolesnog bilja, ugaženog cvijeća i trave, izrezbarene kore drveća i slomljenih grana, otpada u šumi, itd.

Učenicima bi predložili niz istraživačkih aktivnosti u prirodi. Usadili neka osnovna pravila, poput- nikad radi istraživanja ne trgaj više od trećine biljke. Iskopaj ju, prouči i ponovno zasadi na isto mjesto. Također predložiti im promatranje, opisivanje i crtanje (veličina biljke, dijelovi biljke, oblik korijena, stabljike, listova, cvjetova, plodova, sjemenki...), te utvrđivanje životnih uvjeta u kojima biljka raste, utvrđivanje starosti i promjena životnih uvjeta drveća na temelju godova na panjevima...

Upoznavanje i odrastanje sa faunom

Djeca velikih gradova više nemaju priliku vidjeti i doći u kontakt sa domaćim životinjama. Upravo u Školi mladih, domaće životinje bi bile nezaobilazan njezin dio. Učenicima bi se prezentirala i usadila ideja o korisnosti i radu sa velikom većinom domaćih životinja bez kojih čovječanstvo ne bi opstalo, a hranilo ga je i hrani sve do današnjih dana.

Tu se pružaju i mnogobrojne eko- ideje, odluke i akcije vezane uz divlje životinje, poput izrada kućica, hranilišta i kupališta za ptice, skrb za ptice zimi, jelovnik za ptice i kukce, hranilišta za srne i fazane.

Voda- kraljica života

Potok Glavničicu, koji prolazi sredinom još uvijek zamišljene Škole mladih, do prije samo tridesetak godina bio je u potpunosti čist, a bio je dom mnogobrojnim vrstama biljaka i životinja. U samo nekoliko godina onečišćenje koje se dogodilo trebalo bi biti početna postaja u načinu razmišljanja budućih učenika kako spriječiti daljnje onečišćenje te osmišljavati eko-akcije i strategije vraćanja bistre vode ovoj prekrasnoj dolini. Učenici bi se osvijestili na koje sve načine sami mogu pomoći, ali i odmoći onečišćenju, te što rade na vlastitoj izgradnji stava prema vodi kao osnovnoj životnoj potrebi.

Dan odlaska

Na dan odlaska učenici pakiraju osobne stvari i spremaju te ostavljaju hiže onako kako su ih i našli. Predložili bismo im zadnju šetnju Školom mladih i pozdravljanje sa prirodom. Pozdravljanje sa učenicima drugih razrednih skupina, voditeljima i majstorima Škole, razgovor i zajedničko fotografiranje...

Prilika je to za mnoge mlade ljude da razmjene pogled ili neku riječ, a u znak simpatije ili ljubavi daruju licitarska srca ili koji drugi dar što ih njihove ruke učiniše, a koje bi zasigurno nosile poruku u stihovima vlastitih promišljanja ideji za boljim, sigurnijim i ljepšim svijetom u kojem živimo.

Sudjelovanje učenika

Za sudjelovanje učenika u Školi mladih „V suncu i senci“, potreban bi bio prethodni pisani pristanak roditelja. Uzimajući u obzir današnje gospodarsko stanje, punu pozornost treba obratiti na način prikupljanja novca za putne i druge troškove, koje je nerijetko teško odjednom izdvojiti iz obiteljskog proračuna. Stručna literatura navodi određene prijedloge kao što je otvaranje štedne knjižice u banci gdje će učenici ulagati novac, ali i gdje će se ulagati novac stečen zajedničkim radom, npr. raznim priredbama. *Nerijetko u razredu postoje učenici slabijeg imovinskog stanja te se predlaže da u tom slučaju učitelji na diskretan način potaknu ostale učenike na tzv. „tihu solidarnost“, a njihove roditelje zamole da na potrebnu svotu za svoje dijete povećaju uplatu u korist učenika slabijeg imovinskog stanja* (Stella,2000:28).

Obveza je svakog roditelja čije je dijete slabijeg zdravlja na diskretan način kroz razgovor upozoriti razrednika na specifično stanje djeteta i način kako u kojem slučaju postupiti. Tako su primjerice, kod napada astme, šećerne bolesti i sl. nužne intervencije te je upozorenje od izuzetne važnosti.

Obveze i prava učenika

Obveze učenika bi bile da sudjeluju u aktivnostima Škole mladih u skladu s planiranim, odgovorno izvršavaju preuzete zadatke i obveze te pravodobno dolaze na ugovorene sastanke. Učenik se ne bi smio odvajati od razreda ili skupine bez dozvole voditelja ili pratitelja. Svi se moraju ponašati primjereno i pristojno na svim mjestima Škole, u prijevoznim sredstvima, ugostiteljskim objektima, domovima ili drugim smještajnim objektima ili ustanovama koje posjećuju, poštujući kućni red i druge propise objekta u kojem borave. Nikako ne uzimati ili poticati druge učenike na konzumaciju alkohola, duhanskih proizvoda, opojnih sredstava ili drugih nedopuštenih sredstava. Učenici svojim dolaskom u Školu mladih stječu određena prava. To su prvenstveno pravodobne informacije o Školi, sigurno sudjelovanje u aktivnostima te pomoć učitelja- voditelja, majstora i voditelja. Treba istaknuti da je uspješno ostvarenje svih obveza i prava učenika vrlo zahtjevna zadaća. Naime, nerijetko mnogi roditelji teško „izlaze na kraj“ sa vlastitim djetetom te je lako zamisliti poteškoće u radu sa skupinom od 30 učenika sa različitim željama, interesima, navikama u

odgoju i ponašanju. Učitelji- voditelji tu koriste svoj autoritet koji su stekli tijekom dotadašnjeg odgojno- obrazovnog nastavnog rada. Zato se od njih zahtjeva da nastale probleme rješavaju na primjeren način; smireno, pribrano, bez povišenog tona glasa i nadasve pravedno. Učitelj- voditelj se ne treba obazirati na zahtjeve učenika za koje smatra da su pretjerani i nerealni. Ako već u razdoblju pripreme plana rada osjete da ne mogu u dovoljnoj mjeri „vladati“ razredom, preporuka je učiteljima- voditeljima neka na vrijeme odustanu ili u otvorenom razgovoru s učenicima i roditeljima najave da će se, u slučaju neprimjerenog ponašanja učenika, odustati od odlaska u Školu mladih, bilo u fazi ili tijekom pripreme.

Sigurnost i zaštita učenika

Posebna pozornost posvetit će se stvaranju uvjeta za sigurno okruženje i sigurnost svakog učenika. Uređen prostor šume i livada te prostori igrališta, sanjkališta, farme životinja i mlinova. Unutarnji prostor sličan domu, topao i svijetao. Prehrana koja naglašava najsuvremenije standarde kvalitete, tradicionalna jela i kulturu prehrane. Organizirana zdravstvena zaštita u najbližoj ambulanti i bolnici. Organizirana zaštita učenika prilikom svakodnevnog boravka u prirodi. Kvalitetno individualizirano zadovoljavanje primarnih potreba za odmorom, snom, kretanjem i izmjenom ritma aktivnosti, aktivnim boravkom na zraku, potrebom za tekućinom.

Obveze učitelja- voditelja

Obveze učitelja- voditelja bila bi otvoreno planiranje u dogovoru s voditeljima Škole mladih i učenicima te razvijanje detaljnog plana aktivnosti, vodeći računa o sigurnosti i zdravlju učenika, obavještavanje roditelja o ciljevima, zadaćama, očekivanim aktivnostima, postignućima, načinima realizacije aktivnosti, pravima i obvezama učenika i roditelja. Dogovaranje sa voditeljima o realizaciji nastavnih aktivnosti, vremena dolaska i trajanja, a u slučaju utvrđene štete ili nasilja od strane učenika za vrijeme trajanja boravka u Školi, odmah obavijestiti roditelje i ravnatelja matične škole. U slučaju bolesti učenika, ozljede ili nesreće obavijestiti roditelja učenika, a u slučaju duljeg kašnjenja u povratku obavijestiti ravnatelja matične škole.

Praćenje i vrednovanje Škole mladih

Kvaliteta Škole mladih kontinuirano bi bila praćena od strane voditelja i majstora Škole (dnevnik rada), ravnatelja te stručnih suradnika Škole mladih (povremeni uvidi i radni dogovori s voditeljima, majstorima i učiteljima- voditeljima), Uprave za odgoj i obrazovanje (povremeni uvidi i izvješća o realizaciji programa) te supervizorima Škole (predloženi su mentori ovoga rada, djelatnici Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu). Svi uočeni problemi i deficiti odmah bi se rješavali. Analizom rezultata vrednovanja procesa, Škola mladih bi se unaprjeđivala i poboljšavala u smislu boljeg zadovoljavanja potreba i interesa učenika, korištenja suvremenih oblika i metoda rada s učenicima s naglaskom na slobodu i uključivanje svakog učenika i zajedničko učenje, kao i obogaćivanja ponude i uvjeta aktivnosti Škole mladih.

Učitelji- voditelji bi po završetku boravka u Školi ispunjavali evaluacijski listić u kojem bi izrazili svoje procjene kvalitete uvjeta Škole u svim aspektima, a učenicima će se također dati prigoda da iznesu svoja iskustva putem liste pitanja. Rezultati će biti korišteni za unaprjeđenje boravka Škole uz obaveznu povratnu informaciju školama o izvršenim poboljšanjima.

Krajem pedagoške godine, voditelji i majstori Škole mladih te članovi stručno-razvojne službe sastavljali bi godišnje izvješće, uvažavajući sve prikupljene podatke, primjedbe i sugestije i dajući projekciju unapređenja programa u idućoj godini. Izvješće bi se podnosilo Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa, Upravi za odgoj i obrazovanje te Agenciji za odgoj i obrazovanje Hrvatske.

Stručno usavršavanje

Stručni djelatnici, neposredni sudionici Škole mladih „V suncu i senci“ kontinuirano bi se stručno usavršavali u sklopu programa individualnog i zajedničkog stručnog usavršavanja kroz razne seminare, programe i radionice stručnog usavršavanja kroz formalno, informalno i neformalno obrazovanje, izvan škole, a koje organiziraju Agencija za odgoj i obrazovanje RH, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa ili Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport.

Organizirali bi se seminari za učitelje- voditelje, sudionike Škole, radi bolje implementacije i stalnog unaprjeđivanja neposrednog rada voditelja i majstora u takvim uvjetima.

Mogućnosti izvedbe buduće Škole mladih „V suncu i senci“

Postoje dvije mogućnosti realizacije Škole mladih i njezine izvedbe. Mogućnost da postane Škola vlastite hijerarhijske osnove, sa Upravom za odgoj i obrazovanje pri Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa kao idejnog pokretača te kasnije i nadzornika Škole mladih, što bi bilo najbolje rješenje.

No, zbog blizine i djelokruga rada postoji mogućnost stavljanja pod ingerenciju osnovnoj školi Ivana Grande Soblinec. U tom slučaju sva komunikacija i radne zadaće protjecale bi kroz, već dio zaposlenih stručnih suradnika u osnovnoj školi Ivana Grande što bi utjecalo na povećanja obujma stručno- radnih obveza zasigurno.

I jedno i drugo rješenje zadovoljava osnovne potrebe i zahtjeve državljana Republike Hrvatske za uključivanje djece Grada Zagreba u osnovne postulate prvenstveno pedagoško-etnološko- antropološke struke, kao temelja razvoja i očuvanja naroda na ovim prostorima.

Zasigurno, biti će potrebni izdašni i veliki ljudski naponi, kao i financijski plan za ostvarenje Škole mladih, no moram napomenuti da je njezina namjena također vlastita samoodrživost i razvoj. Što znači, da bi se kroz određeni vremenski period Škola mladih pobrinula, za sve svoje financijske potrebitosti, a u vrlo kratkom vremenu osigurala bi kompletna financijska sredstva za svoje buduće učenike, učitelje, voditelje, Majstore i ostale zaposlene.

Prilozi

Dnevnik rada voditelja i dokumentacija o ostvarenju plana rada

Tjedni plan i program voditelja i majstora Škole mladih „V suncu i senci“

<p>RAD NA PRIPREMI I UNAPREĐENJU ORGANIZACIJSKO-MATERIJALNIH UVJETA (smještaj, prehrana, zadovoljavanje posebnih potreba, priprema materijala i sl.)</p>	
<p>RAD NA STVARANJU UVJETA ZA REALIZACIJU I UNAPREĐENJE RADA SA UČENICIMA (organizacija različitih događanja, posjeta, susreta i sl.)</p>	
<p>PLAN SURADNJE (s učiteljima- voditeljima, tehničkim osobljem, animatorima, stručnim timom, ravnateljem, vanjskim suradnicima)</p>	
<p>STRUČNO USAVRŠAVANJE (osobno stručno usavršavanje i sudjelovanje u organizaciji različitih stručnih skupova)</p>	
<p>RAD NA DOKUMENTACIJI (o realizaciji programa i projektima mladih, foto i video-snimanja, etnografske bilješke, periodične valorizacije i izvješća i sl.)</p>	
<p>OSTALI POSLOVI (narudžba potrošnog i didaktičkog materijala i sl.)</p>	

Smještaj skupina po zaselcima

IME ZASELKA	MATIČNA ŠKOLA	RAZRED	UČITELJI- VODITELJI	BROJ UČENIKA	NAPOMENA

Evaluacijski upitnik Škole mladih „V suncu i senci“

Poštovani kolege/ice, nakon dva tjedna boravka u Školi mladih, molimo Vas da procijenite njezinu kvalitetu u navedenim aspektima. Procjena se vrši na skali od jedan do pet gdje broj jedan označava najnižu, a broj pet najvišu razinu kvalitete. U praznu rubriku možete upisati obrazloženje dane ocjene. Vaše procjene bit će iskorištene za daljnju nadogradnju i unapređenje programa. Hvala na suradnji.

ASPEKTI PROCJENE		SKALA	OBRAZLOŽENJE PROCJENE
Procijenite kvalitetu organizacijsko-materijalnih uvjeta za realizaciju programa:	kvaliteta smještaja	1 2 3 4 5	
	kvaliteta prehrane	1 2 3 4 5	
	sigurnosni uvjeti	1 2 3 4 5	
	higijenski uvjeti	1 2 3 4 5	
	skrb za zdravlje djece	1 2 3 4 5	
Procijenite u kojoj ste mjeri za učenje, igru i zabavu djece iskoristili mogućnosti:	prirodnog okruženja	1 2 3 4 5	
	didaktičkih kabineta	1 2 3 4 5	
	organiziranih događanja	1 2 3 4 5	
Procijenite kvalitetu suradnje koju ste ostvarili s:	voditelja programa	1 2 3 4 5	
	tehničkim osobljem	1 2 3 4 5	
Procijenite i navedite u čemu se očituju:	zadovoljstvo i dobit djece	1 2 3 4 5	
	vaše zadovoljstvo i postignuća	1 2 3 4 5	
Izjave djece o boravku u Školi mladih „V suncu i senci“:			
Vaši ostali komentari:	pohvale		
	primjedbe		
	prijedlozi		

Zaključak

Škola mladih „V suncu i senci“ bila bi poseban oblik nastave izvan školske učionice, radi neposrednog proučavanja nastavne građe koja se inače ne bi mogla uspješno proučavati u učionici, ili se u njoj ne može demonstrirati. Cilj Škole mladih „V suncu i senci“ je upoznavanje, stvaranje, očuvanje i umijeće suživota sa prirodom, kulturom i poviješću hrvatskog krajolika i naroda. U suvremenom svijetu u kojem akumulacija znanja zauzima ulogu glavnog pokretača, Škola mladih svojevrsno je osvježenje i zaokret u primjeni tog istog znanja. Bazirana na principu zornosti i aktivnog sudjelovanja učenika u Školi, pri čemu metoda demonstracije postaje prezentnija od njezinog korištenja u učionici. Tim se načinom učenike uči kako da budu samostalniji, slobodniji i originalniji u stjecanju znanja.

Ostvarivanje određenih odgojno- obrazovnih ciljeva Škole mladih nije nimalo lak zadatak, a kao jedan od načina uspješnog ostvarivanja tog zadatka vidim u otvaranju nekoliko ovakvih škola te podučavanju djece od prvog razreda osnovne škole, kako bi boravak i rad u Školi mladih konačno postao vid učenja kojim učenici dopunjuju vlastito znanje i sposobnosti.

Škola mladih „V suncu i senci“ neće odražavati dosadašnje propuste, flegmatičnost mjerodavnih institucija i tijela, već će ona poslužiti za neometan razvoj cijelog djeteta, u svim smjerovima razvoja kao cjelovitog bića.

„Na kraju, da se misaono ne izgubimo, narodu ovoga prostora poručujem, da ne izgubi pravo na čovječnost. Narodu ovoga prostora poručujem da će nas Europa i Svijet cijeniti po onomu što ćemo Svijetu pridonositi, znači stvarati nove i dodane vrijednosti, a ne prema onome što ćemo prositi. Zbog mladih sam pristao na ovu emisiju, a ne zbog vas koji mislite da znate, a njima moram odgovorno i javno kazat; da ako svojim znanjem, svojim obrazovanjem i svojom kulturom, ne mogu ovog časa pomoći Hrvatskoj, Europi i Svijetu, u rješavanju tisuću i jednog problema, neka makar naprave da Svijetu, Europi i Hrvatskoj, ne budu problem kao mi danas u ovoj kući. (Nedjeljom u 2- dr. sc. Prof. Slavko Kulić).

Literatura

Akcija za Zemlju, (1993), 50 jednostavnih savjeta za spas Zemlje, ZGO - Zagreb, Ministarstvo graditeljstva i zaštite okoliša, Zagreb

Bezić, K. (1998) Metodika nastave prirode i društva, Tehnologija nastave, Knjiga treća, Hrvatski pedagoško- književni zbor, Zagreb

Cifrić I.,(2000),Održivi razvoj i strategija zaštite okoliša, Socijalna ekologija (3), Hrvatsko sociološko društvo, Zavod za sociologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, (233 – 248)

Devernay, B. Garašić, D. Vučić, V.(2001), Odgoj i obrazovanje za okoliš i održivi razvoj- priručnik za nastavnike i odgajatelja, Društvo za unaprjeđivanje odgoja i obrazovanja, Zagreb

de Han G.,(1993), Uvod u ciljeve, sadržaje i metode obrazovanja za zaštitu prirode, Socijalna ekologija 2

Dobronić, L. Po starom Moravču, Jugoslavenska medicinska naklada, Zagreb, Šalata bb

Đaković, B.; (2006), Tradicijsko ruralno graditeljstvo i zavičajna povijest; Zavičajna povijest u interkulturalnom kontekstu/ Marinović, Marijana i Roksandić, Drago (ur.). Zagreb: FF Press, Str. 59-72.

Franković, D. (1963) *Enciklopedijski rječnik pedagogije*. Zagreb: Matica Hrvatska.

Hentig, H. (1997), Humana škola, Educa, Zagreb

Jelka Vince. Pallua: Kultura srca, kultura uma. Radićevo shvaćanje i definicija kulture. Etnološka tribina 22, Vol. 29, 1999., str. 247- 253

Lelas, Z. (1987) Ekološke ekskurzije, Školske novine, Zagreb

Ministarstvo prosvjete i športa: II. hrvatski sabor o odgoju i obrazovanju za okoliš, Zbornik sažetaka, Krk, 2000.

Narodne novine (2014) *Pravilnik o izvođenju izleta, ekskurzija i drugih odgojno-obrazovnih aktivnosti izvan škole*. Zagreb: Narodne novine d.d., br. 87/08., 86/09., 92/10., 105/10.

Osobna dokumentacija bivšeg predsjednika kulturno- umjetničkog društva „Dragutin Domjanić“ Adamovec, direktora festivala „pod murvu na Krče“, direktora festivala „Po dragomu kraju“, voditelja male i velike folklorne skupine, člana tamburaškog orkestra, muškog i mješovitog pjevačkog zbora, Ivana Šikića

Poljak, V. (1989) *Ekskurzija*, Pedagoška enciklopedija 1., Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, IRO, Školska knjiga, Zagreb i ostali izdavači

Potkonjak, S., Đaković, B., Šešerko, R., (2009), *Arhivsko komuniciranje baštine – između kulturne biografije i politike pamćenja; Jedna granica- dvije etnologije?* Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, Str. 103-112.

Previšić, V. (1999.) *Škola budućnosti:humana, stvaralačka i socijalna zajednica*. // *Napredak*. 140, 1; 7-16

Previšić, V., (2000.) *Slobodno vrijeme između pedagogijske teorije i odgojne prakse*. // *Napredak*. 141, 4; 403-410

Projektna dokumentacija „Djeca u prirodi“- Program petodnevnog boravka djece školskih obveznika dječjih vrtića Grada Zagreba u Gradu mladih- Granešina; Zlata Gunc, dipl. pedagog, stručna suradnica-savjetnica Dječjeg vrtića Ivane Brlić Mažuranić, Zvonimira Lojen, prof. psihologije i stručna suradnica- savjetnica Dječjeg vrtića Ivane Brlić Mažuranić, Mira Božić, ravnateljica Dječjeg vrtića Ivane Brlić Mažuranić, Bosiljka Devernay, prof., voditeljica odjela za predškolski odgoj Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i sport, Biserka Bucković, prof., pomoćnica pročelnika Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i sport; Zagreb, studeni 2007.

Skok, P. (2002) *Izvanučionička nastava*, Pedagoški servis, Zagreb

Stella, I. (2000) *Priprema i provedba školskih izleta, ekskurzija i putovanja : priručnik za učenika, učitelje, roditelje i turističke voditelje*. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor.

www.adamovec.hr

www.muzejprigorja.hr

Vukašinović, N., Finek, D., Udovičić, L. (2010), *Putujemo po sesvetskom Prigorju*, Zagreb